БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

1925 чылда үндезилеттинген

1963 ч. СЕНТЯБРЬ 22 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 226 (5630).

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өртээ 2 көп,

XI Пагуош конференциязының киржикчилеринге Н. С. Хрущевтуң байыр чедириишкини

Чепсегелениишкинни дүжүрери болгаш делегейниң айыл чок чоруу дээш эртемденнериң Дубровникте (Югославия) XI Пагуош конференциязының киржикчилеринге эш Н. С. Хрущев байырлыг чагаа чоруткан. Совет чазактың болгаш бодунуң өмүнээзинден Н. С. Хрущев конференцияга улуг чедиишкиннерни күзеп турар.

Бөгүн бүгү кижи төрелгетенни дүвүредип турар — чепсегелениишкинни дүжүрериниң болгаш делегейниң айыл чок чоруунуң айтырыгларын силериниң конференцияңар чугаалажып турар-дыр дээрзин Н. С. Хрущев медеглээн. Бистиң атомнуг күс чылывыста тайбыңны камгалаар болгаш быжыглаар дээш делегейниң хөй-ниитизиниң мурнунга улуг харыысалганы хүлээп турар эртемденнер бо айтырыгларны улам улуг идепкейлии-биле ажылдап шиитпирлээри чугула.

Күрүнелериниң хөй нуруузунуң ат салганы, ядролуг чепсектиң шенелдерин чамдык кезиктеп хоруур дугайында Москва Кереэзи болза, делегейниң дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырарынга дузалап, чепсегелениишкинни дүжүрер талазы-биле моон соңгаарга дугуруштунган хемчеглерже орукту ажыдып турар дээрзин байырлыг чагаада демдеглээн. Чепсегелениишкинни дүжүрери болгаш делегейниң айыл чок чоруу дээш туржуп турар Пагуош конференциязының киржикчилери — эртемденнериң үнүн делегейниң бүгү чурттарынга дыңнап, калбаа-биле түүлдүгзүнүп көөр дээрзинге идегелин Н. С. Хрущев илергейлеп турар.

(СЭТА).

УЛУГ ОКТЯБРЬГА КҮШ-АЖЫЛЧЫ БЕЛЕКТЕРНИ БЕЛЕТКЭЭР

Республиканың ажыл-ишчилериниң шалыпчы фронтузу—ажаап алыышкын

Советтер—көдээ ажыл-агый продуктулары белеткээриниң организакчылары

Бүгү-совет улус-биле кады бистиң республиканың ажылчы чоннары политиктиг болгаш күш-ажылчы көдүрүүшкүннүг ажылдап турар. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 46 чыл оюнга чедиишкинниг ужуражыр дээш социалистиг чарыш республиканың ажылчы чоннарының аразында улам-на калбарып турар.

Көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилери ам үеде тараа дээш, күрүнеге тараа садар хүлээлгезин күүседир дээш күжениишкинниг демисежип турар. Бо демиселде мурнакчы ажыл-агыйларның тараажылары боттарының үлегерин көргүзүп, социалистиг хүлээлгезин чедиишкинниг күүседип турарлар. Күрүнеге тараа садар хүлээлгезин хуусаа бетинде күүседткен «Көк-Тей» совхозтуң коллективиниң кайгамчыктыг тиилелгезинин дугайын республиканың ажылчы чоннары улуг өөрүшкү-биле дыңнаан. Таңды районнуң «Тиилелге», «Межегей» совхозтарының, дүржүлга станциязының болгаш өске-даа ажыл-агыйларның комбайнерлери дүжүт ажаап алыышкынында ажыл нормазын долдур болгаш ажыр күүседип, тарза дээш бүгү улустуң демиселинде төлептиг салыышкынын киирип турарлар.

Көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрериниң болгаш белеткээриниң социалистиг хүлээлгелерин күүседир талазы-биле республиканың малчыннары Улуг Октябрьның 46 чыл оюнга үүкүштүр эки көргүзүүлерни чедип ап турар.

Көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин болгаш белеткээрин көвүдириңге чер-чер Советтери дыка улуг рольдуг. Район, көдээ Советтерниң күүскомнары бо чугула ажылхеректи кайда-ла ёзулуг холга алган болдур, ында көргүзүүлер эки болуп турар.

Тес-Хем райкүүском (даргазы эш Бегзи) мал ажылының продуктуларын белеткээр талазы-биле айтырыгны үргүлчү чугаалажып, мурнакчы ажыл-агыйларның дүржүлгазын нептередип келген. Ол районда көдээ ажыл-агый продуктулары белеткээр ажылды көдээ Советтер, оларның депутаттары хүн бүрү чорудуп турар. Ол чорук хөй-хөй ажыл-агыйларының эки чедиишкиннер чедип алырын хандырган. Ылаңгыя «Коммунизмче орук» колхоз күрүнеге эзт болгаш дүк садарының чыл планын сентябрь 1-де күүседткен. Колхозчулар күрүнеге сүт садарының чыл планын октябрь 1-ге чедир пландан 10 тонна ажып турар кылдыр күүседирин хүлээнген. Нарын көдээ Совет көдээ ажыл-агый продуктулары белеткээриниң коллективтиг организакчызы болуп турар. Көдээ Советтиң депутаттары боттары мал чемнериниң белеткелинге киржип, фермаларда ажылды контрольдап, көдээ ажыл-агый продуктуларын белеткээр планны чогуур үезинде күүседириниң чугула ужурдузазын малчыннарга үргүлчү тайылбырлап турар.

Көдээ Советтериниң хөй талалыг ажыл-чорудулгазының ачызында чондан продуктулар садып алыр ажыл база чугула черни ээлеп турар. Чөөн-Хемчик районнуң Шеми көдээ Соведи чондан эзт болгаш сүт садып алыр дугайында айтырыгны чугаалашкаш, артыкшылыг продуктуларны күрүнеге садарының эргежок чугулазының дугайында чон ортузунга тайылбыр ажылын калбарткан. Ол чорук кооперация дамчыштыр чондан продуктулар садып алырының темпизин дүргедеткен. Чон боттарының артыкшылыг продуктуларындан он-он центнер эзтти, сүттү болгаш өске-даа чүүлдерни саткан.

Хөй-хөй район, көдээ, суур Советтериниң күүскомнарының көдээ ажыл-агый продуктулары белеткээриниң темпизин бедиериниң бүгү болдунар арга-ларын дыка четпес ажыглап турарын база демдеглээр херек. Ажылдың бо чугула кезээн чамдык Советтер кошкак удуртуп, көдээ ажыл-агый продуктуларын белеткээринге чогуур салдар чедирбейн турар.

Улуг-Хем район Совединиң күүскому болгаш ол районнуң чамдык көдээ Советтери чондан көдээ ажыл-агый продуктуларын белеткээр ажылды четпес удуртуп келген. Колхозтарның болгаш совхозтарның күрүне мурнунга хүлээлгелерин күүседип турарының чогуур контролюында чок, чон ортузунга тайылбыр ажылын чогууру-биле чоруттайн турар. Ынчангаш Улуг-Хем районнуң күрүнеге сүт, дүк садар талазы-биле хожудап турары таварылга эвес. Бии-Хем районнуң ажыл-агыйларында чондан көдээ ажыл-агый продуктулары белеткээри база четпес чоруттунуп турар. Бо талазы-биле көдээ Советтер ам-даа ёзулуг организакчылар болуп шыдавайн, белеткелдерни чорударынга депутаттарны, көдээ активти кошкак киириштирип, хөй-ниитиге даянмайн турар.

Күрүнеге көдээ ажыл-агый продуктулары белеткээринде улуг четпестерни дүрген чайладырындан колхозтарның, совхозтарның социалистиг хүлээлгелерин чедиишкиннинг күүседири хамааржыр.

Көдээ ажыл-агый продуктуларының белеткелин чедиишкиннинг чорударынга көдээ Советтериниң, оларның активиниң ролүн бедидери эргежок чугула. Көдээ Советтер белеткелдериниң организакчылары болуп алгаш, колхозтар баштаар черлерибиле, хереглеп кооперациязы-биле кады хөй айтырыгларны чедиишкиннинг шиитпирлеп болур. Сельполарның, белеткелчилериниң, магазиннериниң ажылын үргүлчү контрольдаары көдээ Советтериниң чугула сорулгазы болур ужуралуг.

Контрольду янзы-бүрү формалар-биле чорудар. Көдээ ажыл-агый продуктуларының белеткелин көдээ Советтериниң күүскомнарының хүн бүрү кичээнгейиниң төвүнге тургузары эргежок чугула. Бо ажылга Советтериниң көдээ ажыл-агый талазы-биле доктаамал комиссияларының база квартал, кудумчу комитеттериниң кежигүннерин калбаа-биле киириштирзе чогуур. Көдээ ажыл-агый продуктуларын чондан магазиннериниң саат чокка хүлээп ап турарын, базаларже чогуур үезинде чедирип турарын олар ыныаар хүлээлгелиг.

Көдээ ажыл-агый продуктуларын—тараану, эзтти, дүктү, сүттү, картофельди болгаш өске-даа продуктуларны белеткээри — күрүнениң чугула херээ. Ынчангаш көдээ ажыл-агый продуктуларын белеткээриниң планын чедиишкиннинг күүседир дээш организастыг ажылды күштелдирери — чер-чер Советтериниң, оларның күүскомнарының чугула хүлээлгезі. Күрүне мурнунга хүлээлгени долдур болгаш ажыр күүседири бүгү чуртка продуктуларның элбекшилин тургузарынга Тываның ажыл-ишчилериниң төлептиг салыышкыны болур.

Киргизияның тараажыларының чедиишкиннери

СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели күрүненеге тараа садар планын хуусаа бетинде күүседткени-биле холбаштыр Киргиз ССР-ниң ажылчы чоннарынга байыр чедирген. Сентябрь 15-ке чедир республиканың колхозтары болгаш совхозтары 10,2 миллион пуд тараану күрүне шыгжамырынга урган ийикпе, азы планын 100,1 хуу күүседткен болгаш пландан ажыр ийи миллион пуд тараану садарын хүлээнип турар.

* * *

СЭКП Төп Комитединге, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиге, эш Н. С. Хрущевка чоруткан чагаазынга Киргизияның Компартиязының Төп Комитеди болгаш Киргиз ССР-ниң Министрлер Чөвүлели ам бо үеде көдээниң ажыл-ишчилериниң күжениишкиннерин чиг хөвең, чигир свёклазы, таакпы бүрүзү, ногаалар, картофель, кат-чимистер, виноград болгаш өске-даа көдээ ажыл-агый культураларының дүжүдүн ажаап алырын чедиишкиннинг доозарынче мөөңнээн дээрзин дыңнадып турар. Олар ниитиниң малынга четчир санныг чемнерни белеткээрин, малдың кышкы ажаалдазынга өй-шаанда белеткелди шудургу чорудуп турар.

Көдээ ажыл-агый продукциязының бүгү хевирлериниң белеткелдериниң талазы-биле алган хүлээлгелерин алдарлы-биле күүседирин көдээ коммунистер, комсомолчулар, Киргизияның колхозтарының болгаш совхозтарының бүгү ажыл-ишчилери бүзүреткен.

(СЭТА).

Эстонияның көдээ ажыл-ишчилериниң тиилелгези

СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели күш-ажылчы улуг тиилелге— күрүнеге тараа садар талазы-биле алган хүлээлгелерин күүседткени-биле холбаштыр Эстон ССР-ниң көдээ ажыл-агыйының ажылдакчыларынга болгаш бүгү ажылчы чоннарынга изиг байыр чедирген. Сентябрь 10-га чедир республиканың колхозтары болгаш совхозтары Төрөөн чурттуң шыгжамырынга 3 миллион 318 муң пуд азы планда көрдүнгениниң 268 муң пуд хөй тараану урган.

* * *

СЭКП Төп Комитединге, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиге, эш Никита Сергеевич Хрущевка чоруткан чагаазынга Эстониянның көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери күрүнеге тараа садар талазы-биле алган хүлээлгелерин күүседткен дугайын илеткээн. 1964 чылдың часкы тарылгазынга хереглээр үрезиннер уруушкуну республикада чедиишкиннинг чоруп турар. Колхозтарның болгаш совхозтарның ажыл-ишчилери картофель, ногаалар белеткелинин чыл планын чедиишкиннинг күүседир, күрүнеге хөй эзтти болгаш сүттү дүжаар дээш бүгү-ле хемчегларни ап турарлар.

(СЭТА).

КОМБАЙНЕРЛЕРНИҢ ЧАРЫЖЫ

Чөөн-Хемчик районнуң Ленин аттыг колхозунуң тараа шөлдеринде комбайнерларның социалистиг чарыжының түңнелин колхозтуң баштаар чери болгаш партия организациязы беш хонук санында үндүрүп турар.

Комбайнерлер сентябрьның 15-ке чедир 1702 гектар тараану ажаап алган. Колхоз гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 5 центнер кызыл-тасты ап турар.

Сөөлгү беш хонуктуң түңнелинде комбайнерлер аразында чарыштын бирги черин хову кораблиниң хоочун башкарыкчызы Түлүш Сот ээлээп. Ол хүнде «СК-3» комбайн-биле 10 гектар тараа кестирерин 15—16 гектар чедирип, тараану чидириг чокка дорт кестирип турар. Ажаап алыышкын эгелээнден бээр эш Сот 226 гектар тараану кестирген. Колхозтуң баштаар чери болгаш партия организациязы эш Сотка комбайнерлер аразында шилчип чоруур кызыл тукту тывыскан болгаш өртектиг чүүлдер-биле шаңнаан.

Ол чарыштың ийиги болгаш үшкү черлерин комбайнерлер Монгуш Өлчей-оол биле Түлүш Сандан-оол олар ээлээннер.

ДҮЖҮТ ДЭЭШ ДЕМИСЕЛ

«Совет Россия» көдээ ажыл-агый артелиниң хову шөлдеринде чаа дүжүт дээш демисел улам калбарып турар. Колхоз бо чылын 6259 гектар тараа культураларын ажаар. Бо хүннерге чедир 3849 гектарны кескен болгаш оортан 2295 тоннаны бастырган. Күрүнеге 1460 тонна тараану дужааган.

Күш-ажылга улегерни көргүзүп турар механизаторларның саны хүн бүрү өзүп турар. Хоочун комбайнерлер, эштер Фролов, Иванов олар «СК-3»-биле дорт кестирбишаан, хүнде 10 гектарның орнунга 13—15 чедирип турарлар. Артель ортумаа-биле гектардан 8,5 центнер дүжүттү ажаап ап турар.

Ол ышкаш шөлдериниң саванын бөлүп ажаавышаан, 514 гектарның аңгызын келир чылдың дүжүдүнге белеткээн. 28 гектар картофель, 10 гектар ногааларны ажаары база чедиишкиннинг чоруп турар. Бо хүннерге чедир картофельдиң хөй кезиин казып алган болгаш 6 гектар өске-даа ногааларны ажаап доосканн.

Д. ЕГОРОВ.

Таңды район.

Дуржулга станциязында күскү ажаап алыышкын үргүлчүлевишаан. Дүжүтту чогуур өөрүнде, чидириг чок ажаап алыр дээш, комбайнерлер бүгү күштерин салып турар. Аныяк комбайнер Владимир Скрипунов он хонук иштинде «СК-3» комбайн-биле 169 гектар черниң тараазын ажааган. Ону шаңнаан.

ЧУРУКТА: В. Скрипунов мотовила таарыштырып тур. *Фото С. ФЕОКТИСТОВТУУ.*

Көдээ ажыл-агый ажылдарының хүн демдеглели

Боран хүннер-биле солчуп турар күс ажаап алыышкын агрегаттарын бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаарын, ажылчын минута бүрүзүн халас эртирбезин республиканың тараажыларынга хүлээдип турар. Дыка хөй ажыл-агыйларның чер ажылдакчылары Октябрь мурнунуң күш-ажылчы ээлчээнге турбушаан, тараа кезилдезин болгаш бастырылгазын база аңгыс аңдарыышкынын дүн-хүн чок чорудуп турар.

Тараа кезилдезинде күш-ажылчы хайныышкын өзүп турар. Бо хүннерде ажаап алыышкын агрегаттарының анаа турар чоруу-биле, техниканың күчүзүн четче ажыглавас чорук-биле эптежип болбас. Чогум-на ындыг чорук ам Таңды районнуң ажыл-агыйларында тургустунган. Тараа кезилдези чавыс темпилиг чоруттунуп, тараану күрүнеге дужаары саадап турар.

Чижээ, «Совет Россия» колхозтуң ийи шаңында өл-шыгы бедик 800 ажыг тонна бараанныг тараа мөөңнеттинген. Артельдиң удуртукчулары ону кургадырын болгаш ол черге арыглап ылгаарын шиитпирлээн. Ындыг болза-даа ол багай күүседтинип турар. Тараа изип, үрелип болур чорук тургустунуп турар. Ындыг таварылгада ол тараанның чамдызын тараа хүлээп алыр черлерже сөөртүп чорудары чогумчалыг турганы билдиңгир. Ынчалзажок колхоз даргазы эш Дубатов сентябрь 19-та 9 «Пульманнарга» чаңгыс-даа килограмм тараа чүдүрбейн, тараа хүлээп алыр черлерже куруг чоруткан. Ындыг турбуже ол колхозтуң ийиги бригадазында эки шынарлыг хөй тараа оваалаттына берген чыдар.

Дуржулга станциязының шаңнарында бараанныг тараа база эвээш эвес. Ындыг болза-даа станцияның кол агроному эш Дороховтуң буруузу-биле ол тараану арыглаары багай организастаттынган болгаш күрүнениң тараа хүлээп алыр черлеринге хензиг эвээш тараа кирип турар. Дуржулга станциязында ажаап алыышкын ажылдары база организас чок чоруттунуп турар. Кол инженер эш Суворовтуң, трактор-хову ажылының бригадаларының бригадирлериниң буруузу-биле ында комбайн парыгының чартык кезин хүн бүрүде аңаа туруп турар. Бригадаларда техниктиг хандырылганың звенолары тургустунмаан, агрегаттарың үзүктел чок ажылын электрокаңналга хандырбайн турар.

Дуржулга станциязының удуртукчулары оларга немелде комбайнар чорудары негеттинип турар дээрзиниң дугайын шагдан бээр чугаалап келген. Баштай боттарындарда ажаап алыышкын агрегаттарының ажылын эки организастааш, олар аңаа турар чорукту болдурбазын чедип алыр, а ооң соонда дузаламчы дугайында чугаа кылыр ужурлуг силер, эштер Яркин, Дорохов, Суворов.

Эрткен беш хонук болза тараа дужаалдазының талазы-биле шиитпирлиг беш хонук болур ужурлуг турган. СЭКП обкомунуң болгаш республиканың Министрлер Чөвүлелиниң доктааткан графигин ёзутаар Чөөн-Хемчик бүдүрүлге эргелелиниң ажыл-агыйлары күрүнеге 800 тонна, Таңдыныы—7200 тонна тараа садар хүлээлгелиг турган. Онаалда күүседтинмээн. Чөөн-хемчикчилер графикти 98 хуу күүседткен, а Таңды бүдүрүлге эргелелиниң колхозтары болгаш совхозтары 19.780 пуд тараану күрүнеге чедир бербээн.

Ооң-биле кады онаалданы чүгле күүседир эвес, харын дыка ажыр күүседир боттуг арга турган. Шаңнарда мөөңнеттинген тараа хөй. Ынчалзажок парткомнар секретарылары эштер Сухачев, Катков, Аракчаа, Чакар, райкүүскомнар даргалары эштер Даваадор, Байыр-оол, Даржаа, Чимдан олар тараа белеткелдериниң планын чугаа чокка күүседирин ажыл-агыйларның удуртукчуларындан негевээн. Тараажылар ортузунга организакчы ажылды олар ала-чаягаарлаашкынче киирген. Таңды, Каа-Хем, Бии-Хем, Улуг-Хем районнар сагыш амыр чоруктан чогум кажан адырлып тараа кезилдезин болгаш күрүнеге тараа дужаарын дайынчы ёзу-биле чоруткан турарыл?

Улуг-хемчилер беш хонук дургузунда 33 тонна тараану дужааганын, а сентябрь 20-де тараа хүлээп алыр черге чүгле чартык машина тараа чедиргенин өй-тавында деп санап болур бе? Тараа дужаалдазы Бии-Хем районда шыдажыр аргажок оожум чоруп турар. Эрткен беш хонукта «Искра» колхозтан аңгыда районнуң чаңгыс-даа ажыл-агыйы тараа дужаалдазынга киришпээн. Таңдының болгаш Каа-Хемниң ажыл-агыйлары беш хонук иштинде хөй тараану чедир бербээн.

Бедик темпилиг ажылдаарын шаг-ye неген турар. Ам ажаап алыышкынны болгаш тараа дужаалдазын оожумнадыры дээрге, улуг күжениишкин-биле өстүрүп алган дүжүтке когарал чедирер, күрүнеге тараа дужаар талазы-биле доктааттынган графиктиң үзер дээни ол.

Эштер, чер ажылдакчылары! Ажаап алыышкын техниказын эки ажыглаңар, тараа кезилдезинге ажылчын минута бүрүзүн оскунмаңар, чидириглерни болдурбаңар! Бүгү-ле тракторлар, комбайннар болгаш тараа сөөртүлгезинде автомашиналар долу күүлүг ажылдаар ужурлуг.

Күрүнеге тараа садып алыышкыны

(1963 чылдың сентябрь 20-де, хуу-биле)

Районнар, ажыл-агыйлар	Күүседткен хуузу
Каа-Хем	47,7
Таңды	30,3
Бии-Хем	10,7
Таңды эргелел	33,1
Чөөн-Хемчик	30,2
Улуг-Хем	10,3
Барыын-Хемчик	3,8
Чөөн-Хемчик эргелел	16,7
Тес-Хем	36,0
Өвүр	—
Тес-Хем эргелел	30,0
СОВХОЗТАР:	
«Көк-Тей»	100,8
«Сут-Хөл»	54,5
«Тиилелге»	32,1
«Межегей»	28,5
Дуржулга станциязы	28,5
«Чыраа-Бажы»	27,8
«УТКА 25 чылы»	13,6
«Улуг-Хая»	10,3
«Найырал»	9,6
«Элегес»	7,8
«Барлык»	7,6
«Шекпээр»	5,6
«Өөк»	5,3
«Тээли»	—
«Тес-Хем»	—

Республикада күрүчеге тараа садып алыышкынының ниити планы 28,5 хуу күүседткенге азы 1 миллион 915 муң пуд тараа дужааттынган.

Гананың улузунга чүректиң ханызындан байыр чедириишкини

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущев биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев олар Гана Республиканың президентизи доктор Кваме Нкрумага телеграмма чорудуп, Национал байырлал—Гананың үндезилеттинин тургустунган Хүнү-биле холбаштыр республиканың чазаанга болгаш улузунга чүректин ханызындан байыр чедирген.

Н. С. Хрущев биле Л. И. Брежнев президентиге чаагай кадыкшылды болгаш оон ажыл-чорудулгазынга улуг чедиишкиннерни, а Гананың найыралчы улузунга — тайбыны, депшилгени болгаш чечектелиишкинни күзээн.

Совет-гана найыралчы харылзаалар болгаш кады ажылдажылга бистиң чурттарывыстың улустарының эрге-ажыктарынга, бүгү-ниити тайбыңны быжыглаары дээш моон соңгаар-даа чедиишкиннинг хөгжүүр дээрзинге бүзүрелди телеграммада илергейлеп турар.

(СЭТА).

РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯЗЫНЫҢ УЛУС АЖЫЛ-АГЫЙ ПЛАНЫН ЧУГААЛАЖЫП КӨРҮП ТУРАРЫ

ВЦСПС-тиң президиумунда

МОСКВА. (СЭТА). Сентябрь 20-де ВЦСПС-тиң президиуму 1964—1965 чылдарда РСФСР-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң планының төлевилелин чугаалажып көрген. РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы, РСФСР-ниң Күрпланының даргазы К. М. Герасимов планның кол түүлдерин президиумуң кежигүннеринге болгаш хуралда олуржуп турар, адырлар профэвилелериниң ТК-ларының даргаларынга таныштырган.

Эрткен чылдарның практиказындан ылгалыштыр 1964—1965 чылдарда планнарның төлевилелдерин чер-черге чогааткан болгаш бүдүрүлгелерге, тудугларга база колхоз-совхоз бүдүрүлге эргелелдеринге ажылчы чоннарның калбак киржилгези-биле тодаргай чугаалажып көрген. Ол планнарны областарның, крайларның болгаш автономнуг республикаларның совет болгаш профэвилел органнарынга, а ол ышкаш РСФСР-ниң бүгү экономиктиг районнарынга эрткилээн активтер хуралдарынга бирден-бирээ чокка көргеш.

А ВЦСПС-тиң президиумунуң хуралынга демдеглеп турганы үүл дээрге, Россия Федерациязының улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң планын СЭКП-ниң XXII съездизиниң болгаш СЭКП ТК-ның дараазында пленумнарының салып үндүргени экономиканы хөгжүдериниң сорулгаларын, чеди чылдың контроль чурагайларын, партияның болгаш чазактың айтыышкыннарын барымдаалап ажылдап кылган. Бүдүрүлгениң иштики курлавырларын эң долу ажыглаарынга болгаш специализацияны хөгжүдеринге база техниктиг депшилгени дүргедиринге үндезилээш, республиканың экономиказының өзүлдезинин улуг темпилерин ол план баш бурунгаар көрүп турар. Төлевилээн капитал салыышкыннарның хемчээлин ёзугаар дөзевилелдерни бирги ээлчегде химия үлетпүрүн болгаш эң депшилгелиг өске-даа адырларны хөгжүдеринче, а ол ышкаш ажылдап турар бүдүрүлгелерни алгыдар болгаш чаартырынче угландырар. Ажылчы чоннарның материалдыг чаагай байдалын улам ыңай экижидер талазы-биле хемчегларни моон-биле кады айтып турар.

Санал бергеннер чугула айтырыгларны тургузып, оларның бодалы-биле алырга, улус ажыл-агый планын чедир ажылдап кылыр үезинде барымдаалап көрзе чогуур сүмелерни киргеннер. Үлетпүрде, тудугда болгаш транспортта профэвилелериниң ажылының талазы-биле ВЦСПС-тиң бюрозунуң даргазының оралакчызы Л. И. Погребной, металлургия үлетпүрүнүң ажылчыннарының профэвилелиниң ТК-зының даргазы В. А. Подзерко, далай болгаш хем флодунуң ажылчыннарының профэвилелиниң ТК-зының даргазы Г. А. Саенко, медицина ажылдакчыларының профэвилелиниң ТК-зының даргазы Н. Н. Григорьева болгаш өскелер-даа планның төлевилелин чугаалажып көөрүнге киришкен.

1964—1965 чылдарда РСФСР-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң планының төлевилелиниң талазы-биле ВЦСПС-тиң бүгү саналдарын РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелинге киирер деп президиум доктааткан.

Хуралга ВЦСПС-тиң даргазы В. В. Гришин чүве чугаалаан.

Июнь Пленумунуң шиитпирлерин күүсетпишаан

Чаа өөредилге чылынга уткуштур

СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң шиитпирлерин күүсетпишаан, Каа-Хем районнуң партия организациялары ажылчы чоннарның ортузунга идей-кижизидилгелиг болгаш политмассалыг ажылды улам күштелдирип, оларны чеди чылдың бешки чылының онаалгаларын чедишкинниг күүседиринче мобилизастап турар. Сүттү бүдүрериниң болгаш күрүнеге садарының талазы-биле СЭКП өбкомунуң болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң шилчиир Кызыл тугун бирги чартык чылдың түңнелинде бистиң районга тывыскан. Районнуң малчыннары чартык чылда эзт садарының планын 103 хуу, дүк садарының планын 111 хуу күүсеткен, а «Коммунизмче орук» колхоз сүт садарының чыл планын сентябрь 1-де-ле 100 хуу күүсеткен.

Дужүт ажаан алышкының чидириг чөкка, чогуур үеэниде ажаап алыр, мал чеми белеткээрин дүрген доозар, аңгыс андарылгазын шалыкын чорудар дээш чарыш ам үеде ажыл-ишчилериң ортузунда калбарган. Бо болгаш өске-даа айтырыгларны чедишкинниг шиитпирлээри партийжи организастыг болгаш политжижидилгелиг ажылды улам өжижидерин шыңгыы негеп турар.

Политиктиг билигни бедиериниң, кижилерни коммунистиг ёзуга кижизидериниң бир кол чепсээ политиктиг чырыдышкын болгай. Эрткен өөредилге чылында политөөредилге районга багай эвес түңнелдерлиг болган. Эдээн хөй пропагандистер оларга дааскан хүлээлгелерни күүседир дээш, шаг-үени харамнанмайн ак-сеткилдиг ажылдаанар.

«Октябрь 14 чылы» колхозка турган тодаргай экономика белгүмүнүң пропагандизи турган эш М. Агапов бүгү кичээлдерге хынамчалыг белеткеп, өөренип турган материалдарны колхозтуң практиктиг сорулгалары-биле сырый холбаштырып турган. Белгүмнүң дыннакчылары өөредилге үеэзинде колхозтуң чыл отчёдун тургузуп, продукцияның ботүнезин анализтеп, бүдүрүлге сан-хөө планының канчаар күүсеттингенин тодарадып көрүп, ол анализтерге үндезилээш, курлавырларны тып, четпестерни илередип турганнар.

«Тиилелге» колхозка турган тодаргай экономика белгүмү (пропагандизи эш А. Глазырин) колхоз бүдүрүлгезинге мурнакчы дужулганы шиңгээдип алырынче хөй кичээнгей салып турган. Колхоз экономиказын быжыглаар талазы-биле дыннакчыларның болгаш мурнакчыларның киргилээн саналдарын бүдүрүлгеге ажыглап турарындан бо колхоз алаан каш үнелиг эгелээшкиннериң инициатору болуп турар.

Райүлетпүр комбинадынга турган үлетпүрүнүң тодаргай экономика белгүмү ол бүдүрүлгениң экономиказы-биле хөлбашкак болуп келгенинден, чедип алган билиглер комбинаттың ажылдакчыларының практиктиг ажыл-чорудулгазынга, цехтерни, участоктарны ажыл-ишчи башкарарынга, планныг онаалгаларны үргүлчү күүседиринге дузалап келген. Ол ышкаш эштер Г. Д. Тюнин, М. Шыдыраа дээш өске-даа хөй пропагандистер эрткен өөредилге чылында чүткүлдүг ажылдап, дыннакчыларга быжыг билигни бергилээн.

Политиктиг чырыдышкынны удуртуруунче партия организациялары кошкак кичээнгей салып турар черлерге политбөлүмнер үүктелиишкиннериг ажылдап, а чамдык черлерге сандарап дүшкүлээн. «Октябрь 30 чыл ою» колхозка турган, эш Салчак Дембирел удуртқан бөлүм (парторганизация секретары база-ла ол турган) өөредилге чылының эгезинде-ле ажылдавайн барган. Райкоммун тудугунуң сентелге-тудуг участогунга буу-хаа организастаан тодаргай экономика белгүмү (пропагандизи эш Ведягин) ийи чедир кичээлден безин чадашкан. Ындыг таварылгалар чамдык өске-даа черлерге болгулаан.

Пропагандистериниң ажылдаарынга партком чанында методиктиг чөвүлел биче эвес дуза чедирген. Ооң кежигүннери чыл дургузунда 50 ажыг, а чамдыктары 5-6 кичээлдерге олуржуп, пропагандистерге, дыннакчыларга ажыктыг улуг дузаны чедиргеннер.

Чаа өөредилге чылынга белеткеп тура, политөөредилгени организастаар талазы-биле эрткен чылын районга улуг четпестер бар турганын барымдаалавайн барып болбас. Парткомнуң идеология килдизи, парторганизациялар марксичи-ленинчи теориялы боттары өөренип турарларны кошкак контрольдап, оларга багай дузалап келген. Партком чанынга тургускан колхоз даргаларының, парторганизация секретарларының, көдээ ажыл-агыйның түскай эртемниглериниң теоретиктиг семинары чаңгыс-даа катап чыылбаан. Ол ышкаш пропагандистер болгаш оларның оралакчылары-биле чүгле ийи семинар эрттирген.

СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң негелделерине дүүштүр, эрткен өөредилге чылының практиказын барымдаалап тургаш, партия чырыдышкынының четкизин четчеңээрин партия эге организациялары төрүткен. Бо чылын политиктиг өөредилгениң бүгү хевирлеринге 910 ажыг кижи хаара түттүнар, ол болза эрткен чылдаазындан 200 ажыг кижи хөй болуп турар.

Эрткен чылдың дужулгазын база Воронеж областың партия организациязының үлегерин барымдаалаш. «Тиилелге», Ленин аттыг, «Коммунизмче орук», «Октябрь 14 чылы» колхозтарда көдээ ажыл-агый экономиказының белгүмнерин тургузарыбиле чергелештир зоотехния, механизатор мергежил өөренир бөлүмнерни тургузуп, сес класс болгаш ортумак школа дооспаан аныяктарны кежээки школаларга хаара тударын көрүп турар.

Районга ниитизи-биле улус ажыл-агый экономиказының 15 бөлүмнеринге 290 ажыг кижи, механизация болгаш зоотехния бөлүмнеринге 240 кижи өөренир. Школа башкыларынга коммунистиг кижизидилге үндезиннериниң бөлүмнери, медицина ажылдакчыларынга — философия өөренир семинар тургустунган. Сизим болгаш Ильинка суурларда эртем-атеизм үндезиннериниң школазы тургустунган болгаш анаа башкылар, интеллигентилер атеист-агитатор, лекторлар кылдыр белеткенирлер. Районнуң Культура бажыңының чанында культура университеди ажылдаар. Коммунистерниң иштинден 42 кижи марксичи-ленинчи теорияны бот-өөредилгебиле өөренир, 15 кижи түскай ортумак болгаш дээди өөредилге черлеринге заочно өөренирлер.

Пропагандист кадрларны шилип алыр болгаш быжыглаар талазы-биле хемчеглерни партком, партия организациялары алган. Ажылдаар ужурлуг 47 кол пропагандистерниң иштинден 9 кижи бирги чылында ажылдаар болгаш өскелери үр чылларда ажылдаан дужулгалыг пропагандистер болуп турар. Идеология килдизи методиктиг чөвүлелдиг кежигүннерин эде көрүп чаарткаш, 14 кижини ында быжыглаан. Олар түс-түс адырлар аайы-биле эртем-билиглиг болганда, түс-түс эртемнер аайы-биле пропагандистерге дузалап, кичээлдерге олуржур апаар.

Партия чырыдышкынының районга ажылдаар четкизин парткомнуң бюрозунга бадылаап, өөредилгени район төвүнге октябрь эгезинде, колхозтарга октябрь 15-те эгелээр кылдыр көрген. Өөредилге эгелээриниң мурнунда пропагандистерниң семинарын эрттирер деп турар.

Н. БОЛОТОВ.

Партком секретарының оралакчызы.

ОНЗА ЧУГУЛА ТУДУГДАН

* * *

Бызаңчы

Бригадир

«Тыва даг-дүгү» комбинаттың тудуг эргелелиниң хоочун бызаңчызы, дашчызы болгаш бетонщиги Монгуш Маадыр-оол даг-дүгү арыглаар фабриканың кол корпузунуң каналарынга туйбу салып турган бетонщиктер бригадазының бригадири. Ооң бригадазы август айның планын 104 хуу күүсеткен.

Сентябрь айның бүдүрүлге планы база чугаажок ажыр күүсеттинер дээрзинге бригада кежигүннери быжыг бүзүрелдиг ажылдап турар. Монгуш Маадыр-оол бодунуң ак-сеткилдиг болгаш кызымаккай ажылы-биле коллективтиң партия, профэвилел организацияларынга хүндүткелин чедип алган. Бо чылын тудугжуларның байырлалын холбаштыр ону Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиуму Хүндүлел бижик-биле шаннаан.

Монгуш Маадыр-оол Тываның профэвилелиниң мурнундан ССРЭ-ниң тудугчуң болгаш тудуг материалдарының үлетпүрүнүң ажылдакчыларының профэвилелиниң IV съездизиниң делегадынга соңгуттурган. Делегат сентябрь 13-те бистиң Төрээн чүртүвүстүң найысылалы — Москваже чорупкан.

* * *

Күжүгет Калдар-оолга удуртурган бетонщиктер бригадазы даг-дүгү арыглаар фабриканың кол корпузунуң фундаментизин салырындан эгелээш, 2 чыл дургузунда мурнакчы бригадаларның бирээзинге санадып келген. Бригаданың составында 14 кижи бар.

Оларның иштинден 8 кижи коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары деп бедик атты чедип алган. Бригада август айның бүдүрүлге планын 115 хуу күүседип, социалистиг чарышка ийиги черни эелеп, № 1 үлетпүр участогунуң бригадалар аразынга шилчиир кызыл вымпелин чаалап алган.

— Бригаданың чедишкиннигг ажылы болза, бистиң бригадиривис Күжүгеттиң билдилиг удуртулгазындан хамааржыр — деп, ажылчыннар чугаалажып турар. СЭКП обкомунуң бюрозунуң доктаалын ёзугаар республиканың районнарындан коммунистер болгаш комсомолчулар хүннүң-не үүктелиишкин чөкка фабрика тудуунда кээп турар.

Улуг тудугга бир дугаар-ла кээп турар кижилерни өөредир чугула сорулга тудуг эргелелинде парткомнуң болгаш профэвилелдиң тудуг комитединиң мурнунга салдынган. Күжүгет Калдар-оол бодунуң инициативазы-биле чаа келген 8 ажылчыннарны бодунуң бригадазынга хүлээп алгаш, өөредип эгелээн. Ооң бригадазында ам 22 ажылчыннар бар.

Күжүгеттиң бригадазы фабриканың кол корпузунга бетон ажылын доосказ, участок начальникининг айтыышкынын ёзугаар бо хүннерде доозун арыглаар корпуста эң-не нарын бетон кылып турар.

— Кандыг-даа ажылга мергежип өөренири чүгле кижиниң бодунуң сонуургалындан шуут хамааржыр. Мен эң баштай-ла 1959 чылда бызаңчылап ажылдааш, дужулгалыг эштериниң дузазы-биле чоортула дашчы, бетончу мергежилди шиңгээдип алдым — деп, мурнакчы болгаш дужулгалыг бригадир Күжүгет Калдар-оол чугаалап турар.

Күжүгет фабрика тудуунга бодунуң төлептиг салыышкынын киирбишаан, чаа кадр ажылчыннарын белеткээр херекке идепкейлиг киржип, ооң удуртқан бригадазының кежигүннери хөйү—чаңгызы, чаңгызы—хөйү дээш деп принцип ёзугаар быжыг эпнайыралдыг ажылдап турар.

Чуруктарда: Монгуш Маадыр-оол (солагай талазында) болгаш Күжүгет Калдар-оол.

Т. ТАЛГАНЧИК.

Сөзү, фотолар авторнуу.

Келир чылдың дүжүдүнге

Аңгыс андарылгазы

Келир ажыл-агый чылында чаагай дүжүттү өстүрүп алырының белетиели болур күскү аңгыс андарылгазын Улуг-Хем районнуң колхозтары, совхозтары дужут ажаап алышкыны-биле чергелештир чорудуп турар.

Районнуң ан элбек үнүш-дужут бөөр ховулары — Чаа-Хөлдүң Шанчы, Аймыырлыг, Терезин, «Улуг-Хая» совхозтуң Баян-Кол ховуларында он-он тракторлар ийи эелчег-биле дүн-хүн чокка шуужуп чоруп турар. Ам районнуң тараа шөлдериндe 17539 га аңгыс черлер андарттынган. Күскү аңгыс андарылгазы «Найырал», «Улуг-Хая», «УТКА 25 чылы» совхозтарда, «Чодураа» колхозта организастыг чоруп турар. Сөөлгү хүннерде «Найырал» совхозтуң механизаторлары 7678 га, «Улуг-Хаяның»—4872 га, «УТКА 25 чылы» совхозтуң—3912 га аңгысты андарган.

Механизаторлар ортузунга күш-ажылдың организастыг чоруун багай тургусканындан «Х Улуг Хурал», Жданов аттыг, «Күш ажылдың хостуу» колхозтарда аңгыс андарылгазы ооҗум чоруп турар.

Д. МОНГУШ.

Магадылалды быжыглап турар

Улуг-Хем районнуң «УТКА 25 чылы» совхозунуң Ак-Туруг салбырында трактористер Думбүү, Кызыл-оол, Дондук, Хеймер-оол олар күскү аңгыс андарылгазын шалыпкын чорудуп, келир чылдың дүжүдүнге магадылалды быжыглап турарлар.

Оларның кайызы-даа ажылдың хүн нормазын 120—140 хуу күүседип турар. Ынчангаш «ДТ-54» тракторлар-биле каш-ла хүн иштинде 230 ажыг гектар черни келир чылдың часкы тарылгазынга белеткээнер.

Ш. ДЫРЫСКЫН-ООЛ.

Кичээнгейни хандырылга черлеринче

Чөөн-Хемчик районнуң «Сүт-Хөл» совхозунуң төвү Сут-Аксы суурнуң столоваязында кухняның 8 ажылдакчылары. 2 кассири хүнде-ле ийи эелчеглиг ажылдап турар.

Ындыг болза-даа ол столоваяның ажылы экиживаан. Ында чемперниң ассортиментизи эвээш, шынары чавыс, а өртээ аар. Чадаана хоорайның столоваяларынга деңнээрге ында порция чемпер бүрүзүнүң өртээ 4-10 копеек улуг болуп турар.

Ол ышкаш, совхозтуң аалчылар бажыңының ажылында улуг четпестер бар. Ол албан чери септеттинмээн, эжииниң кастактары ирээн, соңгаларының шилдери бузук. Ооң иштики дерилгези четпес, ында чүгле ийи сандай, ийи тумбочка бар, оюн херекселдери, солун, сеткүүлдер чок. Бистиң партия, чазаавыс ажылчы чоннарның хандырылгазын экижиринче кичээнгейин үргүлү салып турар амгы үеде бо аалчылар бажының септеп, дериирин, а ол ышкаш, столоваяның ажылын чогуур деңнелге чедир экижидерин совхоз дирекциязындан болгаш Сут-Хөл рабкооптуң баштаар черинден ажылчыннар улуу-биле күзеп турар.

К. КОМБУ.

Малчыннарны уттуп болбас

Малчыннарның хандырылгазын экижидер дугайында СЭКП өбкомунуң V пленумунуң доктаалын Барыын-Хемчик райпозу (даргазы эш Эректол) дыка четпес күүседип турар. Районнуң база бир улуг ажылагый чери «Шекпээр» совхозтуң Аянгаты салбырында 20 ажыг кодан малды ажаап, кадарып чоруур кижилерниң дугайын райпо сөөлгү үеде мырыңай уттун алган.

Бо чылдың эгезинден бээр ол малчыннарже автолавка чаңгыс-даа катап барып көрбээн, ооң ужурундан продуктулар садып алыры-биле 50—100 км ырак одарлардан район, совхоз, салбыр төптеринче аян-чорук кылыр ужурга малчыннар үргүлчү-ле таваржып келгеннер.

Ол аян-чоруу-биле далган, хлеб, крупа дээш өске-даа чугула продуктуларны тыппайн баргаш, тараа соктап чиир эрги чаңчылынче олар катап-ла кирип турар үүл база бар.

Салбыр төвүнде пекарня бар-даа болза, аңаа быжырган хлеб суурнуң чүрттакчыларынга безин чедишпес, ол пекарняга быжырар далган чамдыкта үстү бээр таварылгалар база бар.

Ынчангаш бо салбырның малчыннарының хандырылгазынче райпонуң баштаар черинин кичээнгейин угландырары күзенчиг апарган.

С. ТАВАК-ООЛ.

Массалыг контрольду күштелдирер

СЭКП ТК-ның ноябрь Пленуму контрольдуң ленинчи принцивин болгаш системазын катап тургузар дугайында чугула шиитпирни үндүрген. Пленумнуң шиитпирин ёзугаар партия-күрүне контролюнуң калбак четкизи чер бүрүзүнде тургустунуп, ында чоннуң калбак киржилгезин хандырган.

Өвүр районнуң партия-күрүне контроль комитеди 7 кижи составтыг ажылдап келген. Партия-күрүне контролюнга дузалаарының чүс кежигүннериг 4 бөлүктерин болгаш 11 посууларын районда тургускан. Партия-күрүне контроль комитединиң хөй-ниитичи 10 инспекторлары болгаш контролерлары ажылдап турар.

Районнуң партия-күрүне контроль комитеди бодунуң хуралдарына чоруттунган хынаалдаларның түңнелин чугаалажып, чогуур шиитпирлерни үндүрүп келген. 1963 чылдың бирги кварталында күрүнеге сүт садар планны күүседири бергедеп кээрге, «Коммунизмче орук» колхозтуң даргазының хүлээлгезин күүседип турган С. Ховалыг колхозчуларның боттарының киргени 7134 килограмм сүттү колхозтуң саткан суду кылдыр меге квитанция бижидип турган. Ону партия-күрүне контроль комитеди илереткеш, ол дугайын комитеттиң хуралына тургускан. Колхозчуларның саткан сүдүн колхозтуундан казааш, күрүне мегелеп турган С. Ховалыгны шыңгыы доңгуткан.

Ол колхозтуң даргазы турган С. Шаалы контрольдуң сулазын ажыглап алгаш, күрүне мегелээр чорукту кылып турган. 1962 чылдың ноябрьда чок тарааны 41250 килограмм үрезин тараа бар кылдыр медээ берген болгаш ол-ла чылдың июньда чок 100 хураганнарны төрүттүнген хураганнар кылдыр мал үчёдунга мегелеп киргеш, бо чылдың мартта мал үчёдунга ону өлген мал кылдыр үндүр бижээн С. Шаалының күрүне мегелеп турганын парткүрконтроль комитеди илереткен. Ооң ол хөрээн парткомга контроль комитеди киргеп болгаш парткомнуң бюрозу С. Шаалыны колхоз даргазы хүлээлгезинден дүжүрерин шиитпирлевишаан, аңаа партия талазы-биле шыңгыы хемчег хүлээткен. Чок 100 хураганнарны бар кылдыр меге акт тургузарынга киришкен кол мал эмчизи О. Лаа-Хөөнүң чыл дургузунда ажыл төлевириниден ай санында 26 хууну тыртар кылдыр улус суду шииткен.

Райпонуң баштаар чери ажыл аъттарынга коллективтиң күжү-биле сиген кезери-биле коллективтиң кежигүннери тайгаже үнгеш, аңаа ажылдаан улустуң аъш-чеминге райпонуң хөренгизинден 168 рубльди үндүрүп, водка болгаш пиво ажыглап турганын партия-күрүне контроль комитеди илереткен. 168 рубльди ажыглаан кижилерден комитет төлеттирген болгаш райпо даргазы эш С. Очурну шыңгыы айыткан.

Ол-ла райпонуң бухгалтерлери М. Кертик-оол болгаш М. Ховалыг олар «Коммунизмче орук» колхозтуң даргазы эш В. Бюрбюнүң адын чекке тудуп салгаш, банкыдан ол колхозтуң 400 рублин үндүрүп алганының дугайында колхозчулардан медээ парткүрконтроль комитединге кирген. Комитет ону хынаарга колхозчуларның медээлээни шын болган болгаш 400 рубльди М. Кертик-оол биле М. Ховалыгдан төлеттиргеш, оларны хоойлу харыысалгазынче шилчиткен.

Малчыннарның культура-амыдырал байдалын экижидер хемчеглер дугайында СЭКП Тыва өбкомунуң V пленумунуң шиитпирин колхозтарда канчаар күүседип турарының талазы-биле райпонуң партия-күрүне контроль комитеди хыналда чоруткан. «Кызыл тук» колхозтуң баштаар чери (даргазы эш С. Седен) болгаш партия организациязы (секретары эш О. Санаа) СЭКП өбкомунуң пленумунуң доктаалын эки күүседип, малчыннарның ажылдаарынга болгаш чурттаарынга таарымчалыг байдалды тургускан. Хойжу бригадаларның болгаш сүт-бараан фермаларының төптеринде чурттарга бажыңнарын, чунар бажыңнарны пленумнуң негелдезин ёзугаар туткулаан. Малчыннарның кыштагларында чурттарга бажыңнарының септелгезин октябрь 10-да доозар сорулга-биле ында быжыглаан кижилер күзенишкиниг ажылдап турар. «Коммунизмче орук» колхозтуң баштаар чери (даргазы эш В. Бюрбю) болгаш партия организациязы (секретары эш М. Кечил-оол) малчыннарның культура-амыдыралын экижидер талазы-биле четпес хемчеглер алган. Улаатайда, Мугурда хойжу бригадаларның төптеринде чурттарга бажыңнарының септелгези кылдынмаан, чамдык бажыңнарның печказы, соңгалары кижи чурттаар арга чок болуп турар. Хандагайтының Күжүр-Чыраада сүт-бараан фермалыга тудар 4 чурттарга бажыңнарының тудуг материалын чаа сөөртүп турар. Фермаларда болгаш хойжу бригадалар төптеринде чунар бажыннар септеттинмээн, ийи хойжу бригадаларда, бир фермада чунар бажын чок. Хыналданың түңнелин парткүрконтроль комитединге чугаалашканының соонда колхоз баштаар чери хемчеглер ап эгелээн. Малчыннар бажыңнарының тудуун болгаш септелгезин чоруда берген.

Партия-күрүне контролюнга дузалаар бөлүктер чугула ажылдарны кылып турар. «Кызыл тук» колхозта эш Семис-оол даргалаан бөлүк планныг ажылдап, бодунуң кежигүннерин колхоз бүдүрүлгезинин түстүс адырларында хуваай тургускаш, хыналдаларны үргүлчү чорудуп, илерээн четпестерни чайладырын чедип ап турар. Ооң түңнелинде колхоз сүт садарының чыл планын 110 хуу күүседиткен болгаш эзт, дүк садар планны күүседириниң кырында келген. Мал кыштаглаашкынынга белеткелди эки чорудуп, кыштагларже сиген сөөртүлгезин чорудуп турар.

Парткүрконтрольга дузалаар бөлүктерге партия организацияларының удуртулгазы кайда-ла эки тургустунган болдур, ында контроль ажылы эки болуп турарын амыдырал көргүзүп турар.

Ындыг турбуже, «Коммунизмче орук» колхозтуң партия организациязы (секретары эш Кечил-оол) парткүрконтрольга дузалаар бөлүктү четпес удуртуп турар. Ооң ужурунда эш М. Арат-оол даргалаан бөлүктүң ажылы кошкак. Ол бөлүк колхоз бүдүрүлгезинге хыналда чоруупайн келген. Колхоз сентябрь 10-га чедир сиген белеткелинин планын үчүн 25 хуу, сүт садарының планын 75 хуу, дүктү—59 хуу, эзтти —33 хуу күүседиткен турда, ол четпестерниң чылдагаанын хынап, илередээн. Ынчангаш бөлүктүң ажылын экижидер талазы-биле партия эге организациязы боттуг хемчеглерни алыр ужурлуг.

Партия-күрүне контролюнга дузалаар бөлүктериниң ажылының чедишкиннигг болуру чон-биле, хөй-ниити-биле сырый харылзаадан, оларның кежигүннериниң инициативтиг чоруундан хамааржыр. Партия болгаш совет организацияларының талазындан партия-күрүне контролюнуң ажылынга боттуг дузалажып, парткүрконтрольга дузалаар бөлүктериниң санал-оналын үргүлчү леткиири эргежок чугула.

М. СЕРЕН-ДОРЖУ.

Өвүрүң партия-күрүне контроль комитединиң даргазы.

Отчёт-соңгулдалыг хуралдар дугайында

Айтырыгларга харыылар

Партияның отчёт-соңгулдалыг хуралдарының эртип турары-биле холбаштыр моон адаанда чамдык айтырыгларны тайылбырлап бээрин номчукчулар дилеп турар.

— Отчёт-соңгулдалыг хуралдарны хонуу ыяавыла бүдүн чыл чедерге эрттирери албан бе?

Отчёт-соңгулдалыг хуралдарны белеткээрин болгаш эрттирерин эки чорудар төлээде, ол хуралдарны эрттирериниң хуусаалары үстүнде турар партийжи органнар (хоорком нар, райкомнар, парткомнар) үениң байдалынга хамаарыштыр таарыштырып болур. Ынчаар таарыштырганының түңнелинде чамдык парткуралдар эрткен чылдагы болган үеэзинден эрте-даа, орай-даа болур, ону уставтыг негелделериниң үреэшкини деп санап болбас.

— Отчёт-соңгулдалыг хуралдарны ажыл-агый чылының түңнелдери билдине берген үеде эрттирери таарымчалыг эвес чүве бе?

Отчёт-соңгулдалыг хуралды парткомнуң, партбюронуң, парторганизация секретарының бүрүн эргезинин хуусаазы төне бергенде чорудар болгай. Хуралды эрттирерин ажыл-агый чылының түңнелдери үнгүжеге чедир каш айлар соңгаарладыры шын эвес болур ийик. Партия организациязы бүдүрүлге айтырыгларыбиле доктаамал ажылдаары билдиңгир. Ажыл-агый чылының түңнелдери-биле холбашкан бодунуң сорулгаларын парторганизация ээлчеглиг хуралынга чугаалажып ап болур-ла болгай.

— Отчёт-соңгулдалыг хуралга 30 коммунистериниң 16-зы келген дижик. Черле ынчаш коммунистериниң кайы хирези барда хуралды чорудуп болурул?

Кайы хире хөй кижи төлээлеп турда хуралды чорудуп болурун хуралга келген коммунистер боттары шиитпирлээр. Партияның бүгү кежигүннери болгаш кандидаттары (аарыг болгаш чоруктa кижилерден аңгыдаазы) хуралга киришкен турарын чедип алыр ужурлуг. Хуралдың болур черин болгаш үезин шын шилип алганда, аңаа эки белеткелдиг болганда, партийжи сагыыла-чурумну шыңгыы сагыырына коммунистерни доктаамал кижизиткенде, бүгү коммунистериниң хуралга киржилгези хандыртынар. 36 коммунистериниң 16-зы хуралга келири дээрге черле таарымча чок чорук-тур. Ындыг чорукту парткомнар шыңгыы көөр ужурлуг.

— Хуралга кириштейн турар партия кежигүнүн (бодунуң чок черинге) партбюронуң составынга соңгуп болур бе?

Партия кежигүнү бир эвес чөптүг чылдагаан-биле (аарыг, командировка, шөлээ ужурунда) партия хуралынга киржир арга чок болган, а коммунистер ону эки билир болза, олар ону чок черинге-ле партия органының составынга соңгуп ап болурлар.

— Партия стажы бир чыл четпээн партия кежигүнүн партбюронуң, парткомнуң составынга соңгуп болур бе?

Болбайн канчаар. СЭКП Уставы партияның чүгле эге болгаш цех организацияларының секретарьларынга стаж талазы-биле кызыгаарлал берип турар-ла болгай.

— Партия организациязының секретарынга ийи удаа улай соңгутнан партия кежигүнүн парторганизация бюрозунуң секретарының ораланчызынга соңгуп болур бе?

Партия организацияларының секретарьлары ийи катаптан хөй эвес удаа улай соңгудуп болур деп СЭКП Уставында көрдүнген. Бир эвес секретарының албан-дужалынга ийи чыл улаштыр турган партия кежигүнү СЭКП Уставын ёзугаар парторганизацияның бюро кежигүнүнге база катап соңгудуп болур болганда, партбюро секретарының ораланчызынга база соңгудуп болур.

— Партияның бир кежигүнү парторганизация бюрозунуң секретарынга каш-даа чыл улаштыр соңгудуп келген, чоокта чаз ону өске парторганизация бюрозунуң секретарынга база соңгуп алган. СЭКП Уставынга ол чөрүшкен апарбас бе?

Чок, ол чөрүшкек болбас. СЭКП Уставын ёзугаар алырга, партия кежигүнү чүгле чаңгыс ол партия организациязының секретарынга ийиден хөй катап соңгудуп болбас-ла болгай.

— Баштай цехтиң азы заводтуң парторганизациязының отчёт-соңгулдалыг хуралын эрттирер бе, кандыгыл?

Отчёт-соңгулдалыг хуралдарны баштай партбөлүктерге, ооң соонда цехтериниң парторганизацияларынга эрттиргилээш, чүгле ооң соонда ам бүдүрүлге азы албан чериниң бүгү парторганизациязының отчёт-соңгулдалыг хуралын чылдырар.

— Ондан эвээш партия кежигүннерлиг парторганизацияның секретарын болгаш ооң ораланчызын соңгуурда саналга комиссиязын соңгуур бе?

Чок, соңгувас. Ындыг парторганизацияларга бадылаашкынларны саналарын хуралдың даргазынга азы кайы-бир партия кежигүнүнге дагзыр. Хуралдың протоколунга бадылаашкынның түңнелдерин бижиир.

— Хемчеглиг коммунисти партия органынга соңгуп болур бе?

Болур, СЭКП Уставы ол дугайында кандыг-даа кызыгаарлал кылбайн турар. Ындыг кижини соңгуурун ооң политиктиг, ажылышчы болгаш моральдыг мөзүшынарын өөренип көрбүшаан, коммунистер боттары шиитпирлээр.

— Парторганизацияның секретарынга ийи чыл улаштыр амыдааш, халашкан коммунисти ооң соонда парторганизация секретарынга кажан соңгуп болурул?

Ону дараазында соңгулдада соңгуп ап болур.

«ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ» ЖУРНАЛДАН.

Малдың тарып боозадыышкыны

Ниитиниң мал ажылын улам ыңай хөгжүдериниң бир чугула ужур-дузалыг кампаниязы болур күскү тарып боозадылганы Улуг-Хем районнуң колхозтары, совхозтары чорудуп турар.

Ам районнуң колхозтарында совхозтарында 20893 баш хой, 2738 баш инек тарып боозаттынган. Малдарны тарып боозадыры «Найырал», «Улуг-Хая» совхозтарда, «Х Улуг хурал», «Күш-ажылдың хостуу» колхозтарда организастыг чоруп турар. «Найырал» совхозта— 7416 баш хой, 483 инек, «Улуг-Хая» совхозта — 5789 хой, 761 баш инек, «Күш-ажылдың хостуу», «Х Улуг хурал» колхозтарда 2428—2651 баш хойлар. 317 — 352 баш инектер тарып боозаттынгылаан. Ол ышкаш өске ажылагыйларның мал тарып боозадыр пунктуларында малдарның тарып боозадыышкыны сөөлгү хүннерде массалыг чоруп турар.

Д. МОНГУШ.

ЧЕЧЕН ЧОГААЛ БУЛУҢУ

Назым ХИКМЕТ.

«Беш хүнде аштаанынга»

Ачы-дуңма!
Мөрүм биле күжүм чыгаш бо хүн туруп,
Дөгерезин сөглеп бәәрин күзежик мен.
Шынга чүү сөгләәримниң
Чылдагааның билир силер —
Мәәң бажым аарып туру,
Беш хүн тургун аштап келдим.
Америкте, Европада, Азияда
Акы-дуңмам көрүп тур мен:
Караңарга чырык хыптып,
Кара-ногаан дүнеки өнде
Баарымга мөгейдиңер.
Холум-биле шуптуңарның
Холуңар тудар, аскым-кежин.
Ынакшааным холу ышкаш,
Авам күжүр холу ышкаш,
Амыдырал холу ышкаш
Ыяк так-ла тудуп турдум.
Акы-дуңма!
Берге дошкун бо чылдарда,
Мәәң ынак чуртум-биле,
Мәәң бодум чонум-биле,
Мәәң-биле чораанывыс билир мен.
(Бисти чарып шыдавас-даа).
Силериң чуртуңарга,
Силериң чонуңарга,
Силерге ынак-тыр мен.
Өңнүктерим силерге
Өөрүшкүмүү илереттим.
Акы-дуңма!
Өлүм-биле хилинчектеп туруп берзе,
Өлбес-даа мен,
Өлүрүмүү күзевес мен!
Өңнүктерим аразында чурттаар дээн мен.

Поль Робсон ырларына,
Бо өткүт Арагон шүлүктерине,
Дайын баскан кызыл тукка,
Тайбың чүглээн ак-көк кушка,
Француз токарь каткызынга,
Алдарлыг оолдарым аразынга,
Чырык черде кижилериң аразынга
Чыргал ырлап, хостал алгап, амыр-жыыр мен!
Мәәң күжүм — шак-ла ында.
Мәәң чоргаарым шак-ла ында.
Мәәң чолум шак-ла ында, өңнүктерим.

Орузундан очулдурган
С. СУВАКПИТ.

* Назым Хикмет бо шүлүктү шаанда кара бажыңга чыда бижээн.

Библиотекарь кыска

Солун, сеткүүл чагылгам хөй,
Көрүп ханмас, номчуп ханмас:
Чоргаар чонум, улуг чуртум
Хөгжүлдезин санап четпес.

Ынчалза-даа сылдаг тыртып,
Сээңиинге хүннүң баар мен.
«Ындыг солун, ындыг сеткүүл
Сенде бар бе?» дигилээр мен.

Чаныңга-ла ээртиннип,
Чиге көрүп туруксаам кээр.
Чазык чаңың улам тавып,
Синниксээрим черле аажок...

Ынакшылым чүрээмде чаш:
Өзүп орар чечек ышкаш,
Ынанып көр, шынчы төл мен,
Өөрүшкүвүс деңге көржүүл!

Күштүг болгаш, чолдуг чонуңуу
Эгээртиннес чаагай ижин
Күзел ханып кыптыкыже
Эмеглежип кылышкай бис.

М. ДАНЗЫН.

Алдын чайык

Чайын, кыжын, эрткен кижээ
Чалгааранчыг төнмес хову
Чазын, күзүн хөглүг чаңын
Чаңнап кээрин билир боор сен.

Кааң турда диңмирээрин
Кажан черде кижи дыңнаан?
Бүргевээнде чаап кээр деп
Бүзүрээри черле берге.

Ынчалза-даа кааң хүнде
Ында, мында диңмирээшкин —
Ыракта-даа, чоокта-даа
Ыянгылыг мотор даажы.

Муңгаранчыг бүргет дээрниң
Муңчулдурар чаъзы эвес,
Арыг кылаң тараа боттуг
Алдын чаашкын түлүктей-тир.

Ажыл-иштиң үре-түүү,
Арат чонуңуу өөрүшкүү —
Алдын чайык уруушкуну
Ам-даа күштүг күттүлзүн-на!

Б. ХӨВЕҢМЕЙ.

БИЧЕ ШААВЫСЧЕ АЯН-ЧОРУК

Аныяк чогаалчы Алдын-оол Даржаанның «Дошкун молдурга» деп номчугажы бичиилерге бараалгаттынган. Номчуташта кирген чечен чугааларны номчуп өра, каш-ла чылдар мурнуунда чарылганывыс биче шаавысче аян-чорукту кылгаш кээр бис. Эзер дергизиннен туттунгалак ийи әжишки оолдарның әмдик, тел шокар мөлдурганы өөреткени солун. Буга суунга довурак доюлдуруп, хая тиинден үнер сүттүг ситеннин «сүдүн» сы туткулап олургулаар әжишкилериң шала әләдизи Маспыктың бажында чаа бодал кирип кээр:

— Ындыг эвес, молдурга өөредип, ойнап көрәәлем?

Оолдар чаа оюнну тып алганнар. Молдурганың дошкун болганы әжишкилерни ундаратпас. Баштай бирәәзи мунупкаш, каш өпеннәәрге молдурукталы берзе-даа, Маспык сезиннмес, база-ла муна кааштар. Молдурга Маспыкты ызырындырбаан. Маспыктың бир будунуң кажык кыры кара көк. Ам канчаар, чаныш келирлер. Маспык әмчиге үш хонгаш кан-кадык чаныш келир. А аалга әжи күжүр тел шокарга чежедаа кагдырза — өөредип аптар. Әжиниң чаасканы молдурганы өөредип апканы Маспыкка адаарганчыг болбайн аан! Ынчалза-даа кырган авазының шокар инәә амдыы чылын кончуг дошкун бызааны төрүп бәәр...

Оон әгеләәш оолдарның аалдары әмдик молдурга танывастаар. Кажан ол черге баштайгы колхоз тургустуна бәәрге, әжишкилеринн өөреткен молдургалары Чаңгыс-Ханың кур ширинн кизиредир чара чүткүп турар чаш шарылар болу бәәрлер. Оолдар база-ла доруккан, шары бажы мунуп, колхозунга дуваны чедире бәәрлер.

Номчугашта кирген «Дозуран», «Акызының шөлү», «Кат сывы», «Сергейниң хой кадарганы» деп чечен чугаалар биче чаштарны кеъжәә, күш-ажылчы чаңчылдарга кижизидеринче угланган болгаш чедимчелиг бижиттингеннер. Әң ылаңгыя «Дозуран» деп чечен чугааның сюжедин тывызык, чогаалыкчы ёзу-биле автор тыпкаш, сагыш-сеткилге артыш каар, каракка кәстүп турар кылдыр бижээн.

«Өргелеп чораанывысты» катап-катап номчуурга, идейлиг утказы арай-ла кыдыра болу бәәр-дир. Мында дунмазының онга чедир сан санап билбези кол чылдагаан эвес. Чүге дәәрге, маадырывыс Тывык әжи-биле бактажыпкан соонда дунмазын әдертип ап турар апаргандыр. Кажан какпа салып чорда, Тывык: «Какпаларын часкаптар мен, ээй-ээй» — деп ырлаар. Маадырывыс ону шынга ап, хамык какпаларын черге хондурбайн, дунмазын сөп эккел дәәр. (Какпаларны черге хондурарга, әртенги одарда каш өргелерни каккан чыдар боор ийин). Маадырывыстың шала сертиләәш, далаш сеткилдин хомуданчыгдыр. Мону номчаан уруглар: «Хамык чүвени боду үүлгедип турар хиреазинде дунмазының чаңгыс чазынче чаяр кандаай акый боор?» — дижири чугаажок. Чаңгыс рассказта кыдыра утка бар-даа болза Алдын-оол Даржаның бо ному аныяк салгакчыларга эки белек.

Номну каастааны дыка четпес. Чугаа болза дошкун, тел шокар молдурга дугайында чорун турар. А номнуң даштында бызаа чуруттунган. Өргелер сутта кирген күскелер-ле. (Арын 15). Сергейниң даайы хойну чаңгыс черге бәле сывырып болбас, олар туразында чаттылып чораш, оттаарлар, эки тодарлар дәән хирезинде, чечен чугааның соонда бәле сывырып каан хойлар чуруттунган. Чурукчу эш Невзгодин рассказтарның кол утказынга дүгжүр чуруктарны чураан болза дыка эки болур турган.

Тыва литературада уруглларга тааржыр чогаалдар ховар турган. Ам баштайгы белектер номчукчуларынга чедип әгеләәнинге өөрүвес аргажок.

Уруглларга таарышкан шак мындыг номчугаштарны хөй-биле үндүрүп турарынче бистин республиканың ном үндүрер чери улуг кичәәнгейни салыр ужурлуг. Ыяавыла хөй санныг чогаалдар үндүрериң манап чытпайн ийи, үш-даа чечен чугааларны, шүлүктерни өңнүү, чаш чуруктар-биле тускай номчугаш кылдыр чүге үндүрүп болбазыл. Уруглар чогаалынче улуг кичәәнгейни салырын СЭКП ТК-ның июнь Пленумунда онзалап айыткан болгай.

М. ДОРЖУ.

ИЙИ БАСНЯ

Чылан болгаш Ий

Соонда даштан ойлап дескен,
Эрәән шокар узун Чылан
Элезинниг Ийни өрү
Сөюп үнгеп чылбырапкан.

Дыка-дыка далажырга
Дырланнаары улам дендеп
Дылын уштуп ажып алган
Тыныштаан-даа, эгиштәән-даа.

Өкпе хөрәә өнденейнип
Өл суг болза пактаар хире.
Бажын бедик кожайтыпкан
Бар-ла шинәә үстүп турган.

«Сынын, изиң ыргаан эт» деп
Чыланга Ий сөглөөн иргин.
«Согун дег дорт чор мен» дәәштиг
Соок Чылан бажын чайган.

Аттыг чарлыг АКШ-тың
Ажыл-агый хөгжүлдезин
Айдан-айже, хүнден-хүнче
Анализтеп топтап көргеш,
Кыдыраашка хоолгалап
Графиктей шыйыптарга
Эрткен оруу эглиң-дырлаң
Элезинде Чылан олчаан.

Кымыскааяктар болгаш дары

Довуракты каскаш, хөөп каан
Досказар ишти дары чыткан.
Оон аскын дуглаваан-даа
Ол-ла олчаан ажык турган.

Өөр-өөр кымыскааяктар
Өлден-шыктан магадылаан
Өөн дары кырын орта
Өпейти тип алган иргин.

Соок, шыкты әәлерге дәәспес
Шонуп турар чылыг отту
Кымыскааяктар кыпсып аар дәәш
Кызып турган. Кижи көргеш:

«Ой, ыңай бистиинге кээп
Оттуг ыяштан шагынарам.
Дары кыпсып, одаг салып
Таптыг чыннып дөгенир дәәш».

Ынарлары ынавайн-даа:
«Ынчаар болза дары частып
Ыштыг халап болур» диген.
Ынчалза-даа олар тоовайн:

«Кортуунар-даа койгун-дур» деп,
Кочулап каан. Оон катап
Оттуг кижи кайда чор деп
Ол-бо чүкче харап турар.

От, дары туржук бомбаны-даа
Ойнаарак дег аажылаар
Өзал-ондак үне бәәрин
Ооштап күзеп чоруур болгаш
Одап-дузаң бактаарлар бар.

С. БАДАА.

УКРАИН ССР. Ровно областың колхозтары чигир свёклазын массалыы-биле ажаап алырынче кирипкен. Корецкиниң чигир заводунга свёкланы бир дугаарында «Перемога» колхозчедирип келген.

ЧУРУКТА: чигир свёклазын машиналардан кагатче механизастыг дүжүрүп турары.

СЭТА-ның фотохрониказы.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының XVIII сессиязының пленарлыг хуралынга

А. А. Громыконуң чугаазы

НЬЮ-ЙОРК, сентябрь 19-та (СЭТА). Бөгүн КНО-нуң Кол Ассамблеязының XVIII сессиязының пленарлыг хуралынга ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министри А. А. Громыко чүве чугаалаан.

Эрткен хөй-хөй сессияларга бодаарга КНО-нуң Кол Ассамблеязының амгы сессиязы улам таарымчалыг байдалда бодунуң ажылынче әгелеп кирип турар-дыр. XVIII Ассамблеяның сессиязы кошкак-даа бол, таарымчалыг хадаан хаттың үеинде болуп турар-дыр деп чугаалап бөлүр.

Кол Ассамблеяның амгы болгаш эрткен сессияларның аразында ол таарымчалыг хатты Кариб далайның районунга кризисти ажып эрткен, ядролуг чепсектиң шенелделерин агаарга, космос делгеминге болгаш суг адаанга хоруглаар дугайында Керәәни чарган ол ийи болуушкуннар болдурган. Күрүнелерниң политиказынга, кижилериниң угаан-сагыжынга ол болуушкуннарның салдарын чедир үнеләәри берге.

Ассамблеяның амгы сессиязы бодунуң ажылы-биле улустарның идегелдерин шынзыктыргаш турар төләәде, ол ийи болуушкуннардан шын кичәәндириглери кылыры әргежок чугула деп, ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министри айыткан. Кол кичәәндириг чүдел дизе, чүгле улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чымчадырынче, тайбыңны быжыглаарынче угланган шугум болур, бир эвес тайбың деп сөс-биле хоолургак чугааны эвес, күрүнелер аразында харылзааларны өкижидеринче угланган тодаргай хөделиишкиннерни болгаш дугуржулганы ол кылдыр билир чүве болза, улустарның әрге-ажыктарынга ол шугум дүгжүр.

Ийиги, оон эвәәш эвес чугула түңнел чүдел дизе, кажан делегейниң ол-бо районнарынга дүшкүүрлүг чоруктун әң бедик хайнышкыны улуг күрүнелерниң шуут үскүлежиишкини кылдыр өөскүй бәәринге кыжаңмышаан турар байдал тыптып келбезин дәәш, ындыг дүшкүүрлүг чорукту, хамыктың мурнунда, өске күрүнелериң иштики херәәнге холгаарлаар чорукту болдуруп келир чылдагаанларны узуткаары әргежок чугула, КНО-нуң Уставы ону сагыырын оон бүгү кежигүннеринге хүләәдип турар.

Ийи иштилел системаларының тайбың кожа-хелбәә догуннаашкынының принцивин улустар аразының харылзааларынга бадыткаарының әргежок чугулазын Совет Эвилели Совет күрүневиң улуг үндезилекчизи В. И. Ленинниң үеинден бәәр чайгылыш чок камгалап келгенин ол сагындырган. Тайбың кожа-хелбәә догуннаашкынның ужур-дузазы, ылаңгыя ядролуг энергияның болгаш космосче ханылап киреринiң үеинде, Совет чазактың баштыңы Н. С. Хрущевтың чугааларында, оон иштинде, КНО-нуң ханазынга чугаалаан чугаазынга бүрүн болгаш бүзүредиг илереттинген.

Ындыг болза-даа совет улустуң дайынны көөр хөөн чок чоруун агрессорларның үүлгедиишкиннеринге удурланыышкын кылбас чорук-биле, әргижиреп калган бүзүрел чок чорук-биле кым-даа холуазын деп, А. А. Громыко онзалап демдеглээн. Бодунга удур агрессияга удур боо-чепсәән тудуп алгаш камгаланып турар кижилернiң, бодунуң әргелерин дорамчылаар чоруккa удур, бодунуң хосталгазы болгаш национал хамаарышпас чоруу дәәш демисели-биле колониалдыг дарлалга удур харылаан турар улустарның талазынга Совет Эвилели өскерлиш чок туруп келген. Хөй-хөй улустар берге үелерде Совет Эвилелиниң быжыг деткимчезинге кезәәде даныып турар дәәрзин боттарының дуржулгазындан билир.

А. А. Громыко оон соонда чепсегленишкинни дүжүреринiң айтырыынга доктааган. Ядролуг шенелделерни хоругдаар дугайында Керәәни чарганының түңнелинде чедип алдынган чедишкиннерни быжыглаар болгаш чепсегленишкинни дүжүрер дугайында чугаалажыышкиннарга әргилдени хандырар күзелди удуртулга болдурган, Совет чазак дараазында саналды киирип тур деп, ол медеглээн: 1964 чылдың бирги кварталында азы бирги чартыында чепсегленишкинни дүжүрер талазы-биле 18-тин комитединде кирип турар күрүнелериң чөвүлел хуралын әң бедик деңнелдиг удуртур ажылдакчыларының киржилгези-биле чыылдырар. Совет чазактың бодап турары-биле әлырга, чепсегленишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүреринiң бүгү чорудулгазының доостурунга чедир арткан турарынга чөпшәәрежиринге бодунуң беленин медеглеп турар деп, А. А. Громыко айыткан. Аңаа дүүштүр ийиги чадада бүгү ядролуг чепсекти узуткаарда ракеталарда ядролуг өөктаашкыннарга дегбейн барган турарын, ол ракеталарны үшкү хуусаанның төнчүзүнге чедир артырып каан турарын саналдап турар бис. Ол чаданың төнчүзүнде ийи талаларның артырып алган ракеталары ядролуг өөктарыбиле кады узуткаттынар. Ийиги чаданың эгезинден тура артып калыр ракеталар, оларның ядролуг дайынчы баштары-биле кады контрольга алдынган турар ужурлуг.

ССРЭ-ге болгаш АКШ-ка кызыгаарлаан санныг ракеталарны артырып каан турда чепсегленишкинни дүжүреринiң чорудулгазында идегежир чоруктун айтырыы, харын барыын талада бүзүревес кижилериң талазындан безин әң бүзүрел чок көөр байдал турда безин, шиитпирлеттинген турар. Ол бүзүревес кижилер чепсегленишкинни дүжүреринiң оруунга чүгле шаптык кылыр дәәш чүү-даа чугаалап турарлар болгай.

А. А. Громыко оон ыңай Европада дүшкүүрлүг чоруктуң кол чылдагааннарынга доктааган болгаш Совет Эвилели бодунуң айыыл чок чоруун база делегейниң ийиги дайынының артыышкыннарын узуткаарынче болгаш герман тайбың кереәзин чарарының оруу-биле тайбыңны быжыглаарынче угланган политиканы чорудуп турар өске күрүнелериң айыыл чок чоруун ылаптыг хандырар дәәш Совет Эвилелиниң сагыш салып турар дугайын ол онзалап демдеглээн. Бир эвес герман милитаристер тайбынче чепсәән база катап шыгаан келзе, Совет Эвилели бодунуң айыыл чок чоруун камгалаар дәәш, Европага тайбыңны камгалаар дәәш Европаны тамыже киир октаар чорукту герман милитаристерге болдурбас.

Бир эвес делегейниң бүгү күрүнелериниң чазактарын улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чымчадырынче угланган улам таарымчалыг байдалды моон соңгаар хандырар хемчеглер дугайында дугуржулгаларны чедип алырынче кыйгырбас болза, улустарның мурнунга хүләәлгезин, аңаа хүләәдип турар идегелдерни Кол Ассамблея күүсетпес деп, совет Даштыкы херектер министри уламчылап чугаалаан. Ындыг хемчеглерни боттандырар чорук, бодунуң әәлчәәнде чепсегленишкинни бүгүниити болгаш бүрүн дүжүреринiң айтырыын шиитпирләәринге дөгүм болур ийик.

Оон-биле холбаштыр Варшава Керәәзиниң организациязының киржикчилери чурттар биле Соңгу Атлантика блоктуң киржикчилери чурттарның аразынга халдашпас дугайында Керәәни чарырынга хамаарыштыр Совет чазактың саналдары, хенертен болур халдаашкынны чайладыр болгаш ГФР-де база ГДР-де даштыкы шериглерни кызырар талазы-биле, шериг бюджеттерин кызырар, делегейниң янзы-бүрү районнарынга ядролуг чепсек чок зоналарны тургузар талазы-биле хемчеглериң дугайын А. А. Громыко сагындырган.

Ядролуг чепсекти бүрүн узуткаарынга болгаш оон курлавырларын чок кылырынга чедир ол чепсекти ажыглап турган ядролуг дайынны өөскүдериниң айылын эвәәжедир херекке ажыктыг ужур-дузалыг хемчеглериң аразындан ядролуг чепсекти таратпас болгаш делегейниң янзы-бүрү районнарынга ядролуг чепсек чок зоналарны тургузар дугайында улустар аразының дугуржулгазын чарарын А. А. Громыко адаан.

Москва Керәәзи ядролуг шенелделерни коемос делгеминге чорударын хоругдаан деп, совет Даштыкы херектер министри медеглээн. Ам хүн чурумунда өске айтырыг туруп турар.

Чепсегленишкиннерни әңдере бүдүрерин, космос делгеминге нептередирин чайладырынче угланган базымнарны амдан әгелеп кылыры белеткевишаан база космос делгемин бүгү улустарның чаагай чоруунга ажыглаарынга болгаш шингәәдиринге әң эки байдалдарны тургузарын күзевишаан, ядролуг чепсекти ап чоруур объектилерни орбитаже салып үндүрерин хоругдаар дугайын АКШ-тың чазаа-биле дугуржулгазын алырын Совет чазак әргежок чугула деп санап турар.

Ол айтырыгны таарымчалыг кылдыр шиитпирләәрин АКШ-тың чазаа база көрүп турары билдингир болгай деп, А. А. Громыко чугаалаан. Орбитаже ядролуг чепсекти салып үндүрерин хоругдаарынга хамаарыштыр санал-ондалар солужарын ССРЭ-ниң болгаш АКШ-тың чазактарының аразынга ийи таланың чуруму-биле үргүлчүләән турарын барымдаалап турар бис.

Колониализмни узуткаарының айтырыы Кол Ассамблеяның амгы сессиязының ажылынга чугула черлериниң бирәәзин әәләән турар ужурлуг, Ассамблеяның хүләәлгези чүдел дизе, колония чурттарга болгаш улустарга хамаарышпас чорукту тыпсыр дугайында Декларацияга даянгаш, колониалдыг корум-чурумнар ам-даа артып турар чурттарга ону чугаажок узуткаарынга ажыктыг шиитпирлерни ажылдап кылыры болгаш бадылаары болуп турар деп, А. А. Громыко оон ыңай онзалап демдеглээн.

ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министри түңнелинде КНО-нуң ажылчорудулгазын экижидериниң айтырыгларынга доктааган. Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң доктаамал кежигүннериниң болгаш КНО-нуң тургузукчулары күрүнелериң бирәәзи болур Қыдаттың әргелерин чыл бүрүде кызыгаарлап турар хажыдышкын КНО-нуң ат-алдарынга улуг хораны чедирип турар дәәрзин оон-биле холбаштыр ол демдеглээн. Совет Эвилели бөгүн база дүүнгүү ышкаш, КНО-га БУР-нуң әргелерин чугаажок катап тургузарын, кымны-даа төләәлевейн турар болганда, чанкайшичи бөлүктүң төләәлекчизин КНО-дан чайладырын әргежок чугула деп санап турар.

Бистиң чурттап допчузу-биле...

⊙ Техниктиг шилдиң делегейде әң-не улуг заводун Башкирияда аныяк хоорай—Салаваттың кыдыында тудуп турар. Оон бәәр продукциязының кол хевири соңга шили болур, оон бүдүрүкчү күчүзү чогуур өйүнде чылда 10 миллион дөрбелчин метр чедер. Заводтуң чоргааралы баалыңнан каан шил болур. Ол бүдүрүлгениң машиналарынга шилди калбаа үш метр болгаш узуну черле кызыгаар чок хемчәәлдиг кылдыр ап болур.

⊙ Кочетавтың кыдыында автосептелге заводунуң тудуу дооступ турар. Дугуй-септелге цеги баштайгы продукцияны берген. Чылдың төнчүзүнге чедир ол цехти дамчыштыр он-он муң дугуйлар әртер.

⊙ Эстониянның «Кивиыли» дээр сланец-химия комбинадында формалин бүдүрер талазы-биле цех баштайгы продукцияны берген. Бүдүрүлгениң күчүзү—чылда он-он муң тонна продуктуну бәәр. Ол бүдүрүлге формалин-биле чүгле Эстониянның химия заводтарын эвес, харын өске-даа республикаларның химия үлетпүрүнүң формалин талазы-биле хереглелдерин база хандырар болур.

⊙ Кур чер крайының демир-руда талазы-биле эртинези — Соколовскиниң болгаш Сарбайскиниң мегнетиттериниң тывыжы-биле чергелештир чуртка ажыглаары-биле Тургайның бокситтери база ажыглалга кирип турар. Павлодарның алюминий заводунуң дүржулга цегинде бокситтерни ажыктыыбиле ажыглаарының технологиязын ажылдап кылыры-биле чергелештир бараанныг продукцияны—алюминий хайындырыышкынының гадрадын шагда-ла бүдүрүп әгелей берген.

⊙ Металл болбаазырадыр станоктар бүдүрүп белеткәәрде аңаа ыаш хирәәндизин Белоруссияда ажыглап турар. Ыяш болбаазырадып кылыр бүдүрүлгелериниң холуп каапкан үүлдериниң кылыгларны бүдүрүп үндүрер цехти Минскиниң станок тудуунуң заводунда шагда-ла тургускан. Доорап каапкан хирәәндини синтетиктиг үс-биле синиктир холуптар. Ам станоктарның ыяштан кылган артык кезектериниң 39 хевирин бүдүрүп үндүрерин бүдүрүлге шиңгәәдип апкан. Олар хөй-хөй таварылгаларда металл-биле чижин турар чүүл бар...

⊙ Украинада хөмүр даш үлетпүрүнүң әртем-шинчилел болгаш төлевилел институду транспорттуң автоэлектри хевириниң талазы-биле боттарының бир дугаар кылган машиназын дизель-троллейвоз деп адааннар. Бо чылдан әгеләәш, ол троллейвоз Симферополь—Ялта аразының даглап чоруур троллейбус оруу-биле чоруп турар. Оон ыңай дизельтроллейвозтуң өске бир 25 тоннаны көдүрер хевириниң шенелдезин Киевте чорудуп турар. Ону МАЗ—525 автомобильге үндезиләәш тургускан. Дизель-троллейвоз дәәрге келир үениң чүүк сөөртүр транспорту болур-дур. Ол бирги әәлчегде хөмүр даш болгаш демир-руда тывыштың черлеринге ажылдап әгелээр. Ол дизель-троллейвозтар ажыглал өйүнде автомашиналардан бежен хуу камналгалыг болгаш олардан ийи катап хөй үеде ажыглаттынар.

⊙ Москвада «Мосбытмебель» фабрика сураглыг болу берген. Эртен бүрүзүнде-ле оон хүләәп алыр черинге москвачылар боттарының чураан майыктары-биле кирип турарлар. Хүләәчи кижи оларның чуруктары-биле таныжып алыр (ол дәәрге буфеттер, диваннар болгаш өскелериниң-даа чуруктары болур). Оларның чуруун эккелген чагыкчы-биле кады демги хүләәп алыкчы кижи кылыгның хемчәәлин, өңүн болгаш кандыг материалдан кылырын ылавылаптар. Оон соонда демги чурук-майыктарны ёзугаар кылыгларны кылыры-биле мастерге шилчидип бәәр. Каш хонгаанда чагыкчы кижи белен кылыгны ап болур. Ол бүдүрүлгениң дуржулгазын Алма-Атаның, Душанбениң, Харьковтуң болгаш чурттуң өске-даа хоорайларының мебельчилери сонуургай берген.

⊙ Алтай крайда быштакты, революция мурнундагы Россияга деңнәәрге, ийи катап хөйну бүдүрүп турар. Чеди чылдың чүгле дөрт чылдарында быштак бүдүрериниң немелде өзүлдези ында 2400 тонна болган. Крайда быштак бүдүрериниң чаа 12 заводтарын туткан.

⊙ ССРЭ-ниң улус ажыл-агый чедиишкиннериниң делгелгезинин «Тудуг» дээн салбырында чаңгыс аай төлевилелдиң электростанцияларының дерилгелерин чыып эптәәринге холбаштырган чаа улуг делгиирни тургускан. 40 делгиир черлеринде Совет Эвилелинде әң-не улуг, одалгага ажылдаар, электри станцияларының тудугларының дугайында материалдарны делгегиләән. Ол делгелгениң киржикчилери — чурттуң әң-не улуг тудуг-монтаж трестери болуп турар.

⊙ Ленинградтың бүдүрүлгелериниң чүс-чүс муң ажыл-иштилери Улуг Октябрьның 46 чыл оюнга алдар болдурган әәлчегде турупканнар. Машина тудуунуң Карл Маркс аттыг заводунуң коллективи бедиткен хүләәлгени ап—профәвилелериниң XIII съезиниң ажыттынар хүнүнге чедир 10 айларның программазын күүседир деп хүләәлгени алган. Ынчаарга адмиралтействонуң судно тудукчулары он айларның программазын октябрьның 25-ке чедир, а машина тудуунуң В. И. Ленин аттыг заводу—октябрьның 15-ке чедир күүседирин чедип алыр деп турар.

⊙ Кызыл-кумнарның малчыннары «Правда», «Известия» болгаш өске-даа төп солуннарны москвачылар-биле чаңгыс хүнде номчуп турарлар. Ташкентиге ужудуп кээп турар улуг самолёттардан почтаны хүләәп ап турар ол черде оруктар аразының самолёттары ол солуннарны ол-ла хүн Тамдынск бүдүрүлге әргелелиниң төвү—Тамды суурга чедире берип турар. Оон соонда ол-ла солуннарны, журналдарны ол-ла хүн янзы-бүрү транспорттар-биле малчыннарның турар черлеринге чедирип бәәр.

⊙ Одессаның суперфосфат заводу болгаш Сакскиниң химия заводу Крымга чылдың эгезинден бәәр пландан ажыр муңмуң тонна суперфосфатты, чүс-чүс тонна купоросту болгаш өске-даа чүүлдерни бүдүрүп үндүрген. Ол чүүлдерни кат-чимистерни тарып олуртурунуң мурнунда хөрәүнүү ажылдап кылырынга болгаш аңмарлар хоралакчылары-биле демисежиринге ажыглап турар. Ол заводтарның кайызы-даа бо чылынна купорос бүдүрер талазы-биле күчүзүн ийиден ажыг катап көвүдедир, ынчаарга суперфосфат бүдүрери чеди чылдың сөөлгү ийи чылларында бүдүн чартык катап өзер.

⊙ ССРЭ-ниң Дээди Совединиң чалааныы ёзугаар Индонезия республиканың түр консультативтиг конгрезиниң болгаш парламентизиниң төләәлери Совет Эвилелинге сес хонганнар. Сентябрьның ийиги чартыында ол аалчылар Москвадан Герман Демократтыг Республикаже чорупканнар.

ТЕЛЕГРАФ МЕДЭЭЛЕП, ДАМЧЫДЫП ТУР

КНО-нуң Кол Ассамблеязының XVIII сессиязы

Пленарлыг хурал

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). КНО-нуң Кол Ассамблеязының XVIII сессиязының әртенги пленарлыг хуралынга ниити чугаалажыышкын әгелээн. Саналдаашкынны Бразилиянын даштыкы херектер министри Де Араужо Кастро ажыткан. Оон соонда Канаданың премьер-министри Лестер Пирсон чүве чугаалаан.

Амгы делегей амыдыралының үш әң чугула айтырыглары — чепсегленишкинни дүжүрери, экономиктиг хөгжүлде болгаш деколониализация болур деп, Бразилиянын даштыкы херектер министри чугаалаан. Мәзи чуртум Москва кереәзинге ат салганынга сорук киришкин-биле байыр чедирген деп, ол уламчылаан. Ядролуг шенелделерни кезик-чамдык хоругдаар дугайында кереә Бразилияга чүгле радиоактивтиг халдавырланыышкынның алымнуг үржүктүрүн чайладып турары-биле чугула болуп турар әвес, харын-даа боттарын ангылап турар чөрүлдәлерни шиитпирләәринге улуг күрүнелернин кады кылган күжениишкиннери кезәде болдунар болгаш үре-түнелдиг болур дәзрин көргүзүп турар сорук киирикчи ужур-дузалыг болуп турар. Бо утканы барымдаалаш, Бразилия болза, 1945 чылдың сөлүнде үеним дургузында эн-не шылгарангай болуушкуннарның бирзин кылдыр, оондаа дыка улуг болгаш чогаадыкчы дугуржулгаларга әге кылдыр, ядролуг шенелделерни кезик-чамдык хоругдаар дугайында кереәге байыр чедирген. Москва кереәзинге ат салбышаан, дайынның кыжанын чайладырынче болгаш делегейнин дүш күүрлүг чоруун чавырыллырарынче угланган чаа базымнарны кылырынче Араужо Кастро кыйырган. Чепсегленишкинни дүжүреринин талазы-биле 18 күрүнелернин Женева комитединин ядролуг чепсектиң шенелделерин хоругдаар талазы-биле белеткел комитеди чер адаанга кылыр ядролуг шенелделерни база-ла хоругдаарының аргазы-биле, кереәни калбартырының болдунар аргаларын доп-дораан өөренип көөрүн ол саналдаан. Ону чадалар аайы-биле, контрольдун амгы үеде бар болуп турар аппаратуразының дузазы-биле билип ап болур, чер адаанга кылыындыг шенелделерни баштай хоругдааш, оон соонда оон-даа эвээш күчүлүг чазылдырыышкынны хоругдаарынче кирер кылдыр, шак ынчаар кылырын ол сүмелээн.

Латин Американы ядро чок зона боллурар дугуржулганы чарарынче угланган күжениишкиннерни Бразилия Боливия-биле, Чили-биле, Эквадор болгаш Мексика-биле кады үргүлчүлээр апаар деп, Араужо Кастро уламчылаан. Ол-ла үеде ындыг дугуржулгалар делегейнин улам-на делгем районнарын хаара туткан турзун дээш, ол чергелиг дугуржулгаларны черле болганга чарган туруп болур дәзрзинге бистер идеген турар бис. Болдунар-ла хөй санныг чурттар кирген турар, халдашпас дугайында хөй талалыг кереәни чарарынче Бразилиянын даштыкы херектер министри кыйгырган. Мен бодап көөрүмге, ол идея черле дыка угаазылалдыг болгаш дәштиг ышкаштыр деп, ол чугаалаан.

Бразилиянын төләлекчизи болдунуң чугаазының әлдән келәән чуртларның экономиктиг хөгжүлдезинин айтырыгларынга болгаш ол талазыбиле делегейнин кады ажылдажылгазынга холбаштырган. Хөгжүп турар чуртларның шыгыны экономиктиг бергедәәшкиннеринге доктаагаш, садыг талазы-биле делегей конференциязының ойнаар ужурлуг ролюнун дугайын Араужо Кастро чугаалаан.

Колония чуртларга болгаш улустарга хамаарышпас чорукту тыпсыр дугайында төөгүлүг Декларацияны күүсеринге шаптыктаарын колонизаторларның орааллажып турарын Бразилиянын даштыкы херектер министри демделгән. Колонализмнин артыышкыннарынын дазылын тура тыртып узуткаарының талазы-биле күжениишкиннерге улуг энергияны болгаш быжыг туруштуг чорукту илередиринче КНО-ну ол кыйырган.

Түннелинде Араужо Кастро «КНО-ну модернизастаарының» айтырыгларынга доктаагаан. КНО-нуң Уставынга өскерилгелерни киирериниң, Айыл чок чорук чөвүлелинин, Экономиктиг болгаш социал чөвүлелдин составын калбартырының, КНО-нуң чаа органнарын тургузарының дугайын ол чугаалаан.

Президент Кеннединиң чугаазы

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Президент Кеннеди америк улуска кыйгырыг кылып, радио болгаш телевидение дамчыштыр чүве чугаалаан. Ядролуг чепсектиң шенелделерин хоругдаар дугайында кереәни Каттышкан Штаттарның сенады бадылаашкыннарның дыка хөй нуруузу-биле үүлдүг деп бадылаан турар дәзрзинге идегелин ол илереткен.

Ол болза бомбаны чогаатканының үезинден бәәр ядролуг чепсегленишкиннерни әңдере бүдүрерин бир дугаар тодаргай кызыгаарлааны-дыр деп, ол медегләән.

Ам конгресстин мурнунда туруп турар эн-не чугула айтырыг болза федералдыг үндүруглернин айтырыы болур деп, президент Кеннеди чугаалаан. Чазактың конгресске киирген, олча-ажык үндүрүүн болгаш корпорацияларга үндүрүгүн чиигедир дугайында хоойлу төлевилели, президентинин сөзү-биле адырга, бо чылын саналдап киирген эң-не чугула хоойлу төлевилели болуп турар.

Үндүруглерни чиигедир чорук чуртка кижилернин ажылдыг чоруун көвүдедиринге болгаш ажыл чокталыр чорукту кызыырынга дузалап, «чаа халаптыг кудулаашкынны» чайладырының аргазын берип турар деп, президент Кеннеди бадыткаан. Делегейнин ийиги дайынының соонда АКШ-ка 42 ай болгаш-ла экономиктиг кудулаашкыннар улажып турар апарган, а делегейнин бирги дайынының сөөлүндеги бүгү үеним дургузында экономиктиг кудулаашкын ортумаа-биле 44 ай болгаш-ла улажып турган дәзрзинин дугайын ол сагындырган. «Бистин чуртувуста экономиктиг кудулаашкыннар кончуг аарберге болгаш кончуг дарый-дарый болуп турар апарган-дыр» деп, президент чугаалаан.

Бо чылды чечектелиишкиннин чылы деп санап турар болза-даа, ам Каттышкан Штаттарда ажыл чок әр, хөрөәжен кижилернин саны чамдык кризистиг чылдардаазы-биле ден болуп турар деп, Кеннеди айыткан.

Дүшкүүрлүг чорукту эвээжедиринге улам ыңайгы базым

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). А. А. Громыконун чүве чугаалааны Кол Ассамблеяның хуралы доостуру билек-ле, америк төләлернин баштыны Э. Стивенсонун медеглелин америк төләлекчи корреспондентилерге номчаан.

Дүшкүүрлүг чорукту эвээжедиринче болгаш ылангыя чепсегленишкинни дүжүрериниче улам ыңайгы базымнарга А. А. Громыконун кылган чүүкүлүүшкүнүнге Каттышкан Штаттар байыр чедирип тур деп, Стивенсонун медеглелинде чугаалап турар.

А. А. Громыконун чугаазында кирип турар совет саналдарга англи төләлернин баштыны П. Дин байыр чедирген. Англи чазак ол саналдарны ылаштыг өөренип көөр деп, ол медегләән.

Совет Эвилелинге өөредилгеже

ГАВАНА. (СЭТА). Чайыктап турзажок найысыладын каш-каш мун чуртта-кчылары Гавананың портунга сентябрь 19-та чыглып келген.

Каникулдун соонда Совет Эвилелинче болгаш социалистиг өске-даа чурттарже катап чоруур куба студентилерни үдээри-биле оларның төрелдери, эштери, өөнүктери, Чырыдыышкын министерствозунуң болгаш Кубанын аныяктар организацияларының төләлекчилери чедип келген.

«Грузия» деп совет теплоходтуң кырынга чоруурларының митингизи болган, аңаа чырыдыышкын министри Армандо Харт Давалос доңчу чүве чугаалаан.

ССРЭ-нин Кубада элчини А. И. Алексеев орук суур аас-кежикти болгаш өөредилгеге чедиишкиннерни чоруурларга күзәән.

600 аныяк куба студентилерниң олурганы «Грузия» деп совет теплоходуг Совет Эвилелиниң эриктеринче углааш чорупкан.

АКШ-тың юстиция министриниң медеглели

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Филадельфиядан (Пенсильвания штат) дыннадып турары-биле алырга, АКШ-тың юстиция министри Роберт Кеннеди сентябрь 18-те чүве чугаалаан. «АКШ-биле харылзааларны экижидеринче чүткүп турар кандыг-даа чурттун — коммунистиг азы коммунистиг эвес-даа чурттун базымнарынга» Каттышкан Штаттар байыр чедирер апаар деп медегләән.

«Бистин кол антикоммунистиг туружувустун кошкааны» кылдыр, ону ынчаар билип болбас деп, Роберт Кеннеди немеп каан.

Мурнуу Вьетнамга америк холгаарлаашкынны соксадыр

ХАНОЙ. (СЭТА). Вьетнамның информация агентилелиниң дыннадып турары-биле алырга, ВДР-ниң даштыкы херектер министри Суан Туем КНО-нуң Кол Ассамблеязының XVIII сессиязының даргазы доктор Карлос Соса-Родригеске нота чоруткаш, Мурнуу Вьетнамда байдалдын дорайтаанынче оон кичээнгейин угландырган.

Сөөлгү тос чылдарның дургузунда Мурнуу Вьетнамга болуп турган болуушкуннар болза ында айыылдыг болгаш нарын байдалдын чылдагааны АКШ-тың чазаанын чорудуп турары холгаарлаашкынның болгаш агрессияның политиказы болур дәзрзин көргүскен деп, нотада демделгеп турар. «Шериг дузаламчызы», «экономика дузаламчызы» болгаш «хосталга дәзш демисел» деп сылдаг-биле АКШ-тың чазаа Иго Динь Дьемнин ирий берген диктатуразын деткип турар болгаш мурнуу-вьетнам улуска удур чөптүг әвес дайынны кыпсып үндүрген деп, нотада айтып турар. АКШ-тың чедимче чок чоруктары болгаш бүгү делегейде база Каттышкан Штаттарның бодунда хөй-ниити санал-оналының оппозициязы турдала, ол айыылдыг политиканы АКШ Мурнуу Вьетнамга үргүлчүлээр апаар деп, президент Кеннеди чоокта чаа медегләән.

Мурнуу Вьетнамга тайбыңны камгалап артыраар төлөәде, Вьетнам талазы-биле 1954 чылдың Женева дугуржулгаларын бүгү талалар барымдаалаар ужурлуг деп бодалды Вьетнамның Демократтыг Республиказының чазаа кезәәде барымдаалап келген деп, нотада онзалап демделеп турар. АКШ-тың чазаа холгаарлаашкынның болгаш чепсектиг агрессияның политиказын чок кылыр болгаш бодунун шериглерин, а ол ышкаш боо-чепсәән Мурнуу Вьетнамдан үндүрер ужурлуг. Мурнуу-вьетнам айтырыгны Мурнуу Вьетнамның улузу боду шиитпирләәр ужурлуг.

Тайбыңның, чөптүг чоруктун, чаагай сеткилдин болгаш хосталганын ужун база Мурнуу Вьетнамда байдалды экижидериниң хөрөәнге салыышкын кылдыр, Индокитай талазы-биле 1954 чылдың Женева чөвүлел хуралынга берген хүлөәлгезин күүсетсин, Индокитайга болгаш Мурнуу-Чөөн Азияга тайбынны болгаш айыыл чок чорукту камгалаарынга оон-биле дузалазын дәзш, АКШ-тың чазаанга базыышкын кылырын ВДР-ниң чазаа даргадан болгаш КНО-нуң Кол Ассамблеязының кежигүннери күрүнелерден база катап дилеп тур деп, нотада чугаалап турар.

ИНДОНЕЗИЯНЫ РАСК ДОҢГУДУП ТУРАР

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). АКШ-тың күрүне секретары Раск Индонезияның Вашингтонда элчини Заиринни бодунга кыйыртып эккелгеш, Джакартада Англияга удур чоруктарга, англи элчин черинин бажынын чылча шапканынга АКШ-тың чазаа «ханызы-биле дүвүреп турар» деп, аңаа медегләән.

Ассошиэйтед Пресстиң корреспондентизинин Вашингтондан дыннадып турары-биле алырга, Индонезияның элчини күрүне департаментизинден «ажынып хорадап» үнген.

Джакартада англи өнчү-хөрөңгите таварыштырган когарал-биле холбаштыр Индонезияның чазаа хараадаашкынын илереткен болгаш ногуур хемчеглерни алган-на болгай, деп, ук элчин журналистерге чугаалаан.

Малайзияны тургусканын буруу шапкаш, Индонезияның элчини болза, «өске улустар чүнү кылыр ужурлуун Англия мурнуку хевәәр айтырын ораллажып турар-дыр» деп онзалап демделгәән. Индонезияны өнчүк-чөңгәлиг чорукче чыгаар дәзн ораллажыышкынарга удур элчин сагындырган.

Президент Кеннединиң чугаазы

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Президент Кеннеди америк улуска кыйгырыг кылып, радио болгаш телевидение дамчыштыр чүве чугаалаан. Ядролуг чепсектиң шенелделерин хоругдаар дугайында кереәни Каттышкан Штаттарның сенады бадылаашкыннарның дыка хөй нуруузу-биле үүлдүг деп бадылаан турар дәзрзинге идегелин ол илереткен.

Ол болза бомбаны чогаатканының үезинден бәәр ядролуг чепсегленишкиннерни әңдере бүдүрерин бир дугаар тодаргай кызыгаарлааны-дыр деп, ол медегләән.

Ам конгресстин мурнунда туруп турар эн-не чугула айтырыг болза федералдыг үндүруглернин айтырыы болур деп, президент Кеннеди чугаалаан. Чазактың конгресске киирген, олча-ажык үндүрүүн болгаш корпорацияларга үндүрүгүн чиигедир дугайында хоойлу төлевилели, президентинин сөзү-биле адырга, бо чылын саналдап киирген эң-не чугула хоойлу төлевилели болуп турар.

Үндүруглерни чиигедир чорук чуртка кижилернин ажылдыг чоруун көвүдедиринге болгаш ажыл чокталыр чорукту кызыырынга дузалап, «чаа халаптыг кудулаашкынны» чайладырының аргазын берип турар деп, президент Кеннеди бадыткаан. Делегейнин ийиги дайынының соонда АКШ-ка 42 ай болгаш-ла экономиктиг кудулаашкыннар улажып турар апарган, а делегейнин бирги дайынының сөөлүндеги бүгү үеним дургузунда экономиктиг кудулаашкын ортумаа-биле 44 ай болгаш-ла улажып турган дәзрзинин дугайын ол сагындырган. «Бистин чуртувуста экономиктиг кудулаашкыннар кончуг аарберге болгаш кончуг дарый-дарый болуп турар апарган-дыр» деп, президент чугаалаан.

Бо чылды чечектелиишкиннин чылы деп санап турар болза-даа, ам Каттышкан Штаттарда ажыл чок әр, хөрөәжен кижилернин саны чамдык кризистиг чылдардаазы-биле ден болуп турар деп, Кеннеди айыткан.

Күш-ажылчы алдарның музейи

Тарнополь область. СЭКП-нин XXII съездизи аттыг колхозта амгы үеде күш-ажылчы алдарның музейи ажылдап турар. Улусчу академияга чедип алган билиин кижи ол музейни көрүп турган немеп ап болур, ынчаарга улусчу академияның ректору болза Социалистиг Күш-ажылдын ийи дапкыр Маадыры, кукурузаның алдарлыг звеночузу Е. А. Долинюк болуп турар.

Музейге аныяк колхозчулар бо-ла чеде бәәрлер. Черновицк области «Червоный партизан» колхозта ажылдап турар Люба Молдаван база-ла аңаа чоруп чораан. Люба Молдаван — кукурузачыларның комсомол-аныяктар звенозунуң звеночузу, ол звено коммунистиг күш-ажылдың звенозу деп хүндүлүг атты эдилеп турар.

ЧУРУКТА: Е. А. Долинюк болгаш Л. Молдаван (оң талазында) олар күш-ажылчы алдарның музейинде.

СЭТА-нын фотохрониказы.

Ыр болгаш танцы ансамбли

Тыва улустуң национал хевирлиг, социалистиг утка-шынарлыг культуразы шапкын хөгжүп турар. Ажылагый, албан организация, будурулге, өөредилге черлеринде бот-тывынгыр уран чүүлүң бөлүгүмериннинг болгаш ында киржип турар кижилерниң саны чыл бүрүде-ле өзүп, улустуң аразындан уран чүүлге талантылыг кижилер шылгарап үнүп турар. Ол дугайы чыл бүрүде-ле болуп эртин турар бот-тывынгыр уран чүүлдүң республика көрүлделериниң тодаргай көстүп турар. Бо чайын болуп эрткен республика көрүлдезин уран чүүл бөлгүмериниң санының, ында киржип турар кижилериниң эрткен чылдагы көрүлдеден ушчок көвүдәәнин, көргүскен номерлериниң идейлиг утка-шынарының болгаш күүселдениң мергежилиниң талазы-биле бедәәнин тодаргай херечиләән.

Бот-тывынгыр уран чүүлдүң республика көрүлдезинин белеткелиниң үезинде Кызылга ыр болгаш танцы ансамблин организастап тургузарының кайгамчык эки бодалы бо чайын төрүттүнген. Шак ол айтырыгны республиканың Культура министерствозу болгаш хөй-ниити улуг чүүлзүнүүшкүн-биле деткәән.

Кызылга чаа тургустунган улустуң баштайгы ыры болгаш танцы ансамблиниң бирги кичәәли июль 31-де болуп эрткен. Оон бәәр бо үеге чедир әлдән каш кичәәлдер болган. Музыка грамотазын болгаш нотаны эки шиңгәәдип алырынче аныяк артистер улуг кичәәнгейни салган. Ол чорук ыры шын ырлап, дүрген өөренип алырынга улуг ужур-дузалыг. Ансамбльдиң киржикчилеринге музыканың болгаш улустуң уран чүүлүнүң хөгжүдезинин база улустуң ыры, аас чогаалының дугайында лекцияларны номчуп, сураглыг орус композиторларының, ыраажыларының, амгы совет композиторларның чогаадыкчы ажыл-чорудулгазын таныштырар. Ылаңгыя ыр талазы-биле эргежок чугула билиглерни чепсегленип алырынче улуг кичәәнгейни салган. Ол дәәрге ырлаарынга үнүп болгаш тыныышты канчаар таарыштырып алыры.

Ансамбльдиң репертуарында тус чернің композиторлары А. Чыргал-ооллуң, Р. Кенденбильдиң болгаш өске-даа совет композиторларының ырлары кирип турар. Ылаңгыя Коммунистиг партия, Ленин, Тыванын партизаннарының, ховунуң ажыл-ишчилериниң, чаа тудулгарның кижилериниң дугайында, малчыннар дугайында ырлар хөй-биле кирип, код черни әәлдәр. Ол улустуң ыр болгаш танцы ансамбли деп аттыг болганда тыва улустуң ырлары, танцылары, сыгы, хөөмейи база-ла репертуарны байымдып, улуг сонуургалды болдурар. Бо ансамбль болза тыва улустуң ыры болгаш танцы уран чүүл культуразынын хөгжүлдезинге кайгамчык чаа базымнарны киирип, оон үлегерин өске черлерниң эдерери чигзиниг чок. Ылаңгыя районнар төптеринге болгаш Ак-Довурак, Ховуаксы дәән ышкаш хөй чурттакчыларлыг ажылчын суурларга шак мындыг ансамбльди тургузары дыкала күзеичиг-дир.

Ансамбльдиң чөвүлелин тургузуп, оон даргазынга пассажирлер АТК-зының слесары Николай Константиновту томуйлап алганнар. Шак ол аныяк оол ажыл-херекти улуг күзелсорук, хайыышкын-биле сегирип алган. Ыр болгаш танцы ансамблинде комсомол хооркомунуң ийиги секретары Данзын-оол Баазан, көдәә ажыл-агый техникумунуң лаборантызы Людмила Алёхина, партия хооркомунуң ажылдакчызы Опал Шулуу, радио комитединиң ажылдакчызы Вера Биче-кыс, Тываның геология экспедициязыдан Валентина Чернова, Хөй-ниитиниң корум-чурум камгалалының министерствонуң бухгальтери Инна Хинкис, Улус чогаадылгазының бажыңының методизи Мойгуш Кертик-оол, Госбанк конторазының механиги Геннадий Удилов болгаш оон-даа өскелер идепкейлин-биле киржип, уран чүүлге улуг сонуургалын көргүзүп турарлар.

Тывага бир дугаарында-ла организастап тургузуп турар бо ыр болгаш танцы ансамблинин ажылынга республиканың Культура министерствозу база Улустуң чогаадылга бажыңы бирги әәлчегде улуг дузаны чедирип, оон ажылынче улуг кичәәнгейни салып, олче талантылыг чаа кижилерни хөй-биле организастап киирери чугула.

Бистиң кожавыс Хакас автономнуг областың төву Абакан хоорайда улустуң ыр болгаш танцы ансамблин ажылдап турар. Ол ансамбль областың болгаш Красноярск крайының ажылчы чонарының улуг сонуургалан чаалап алган. Ол ансамбль бо чылын Москва хоорайга барып концерт көргүзүп, Төрәән чуртувустуң найысылалынга улуг чеднишкин-биле ойнаан.

Келир чылын тывалар боттарының уран чүүлүн Москва хоорайга барып бараалгадып, аңаа концерт көргүзер болгай. Ынчангаш чаа тургустунган бо ансамбль Москвага барып ойнаар эрге дәәш бүгү-ле күштү салып, кызымак, шудургу белеткелди кылыры чугула.

Чаа тургустунган улусчу уран чүүл коллективиниң аныяк артистеринге, оон удуртукчуларынга, башкыларынга чогаадыкчы улуг чеднишкиннерни күзеп каалы.

Т. КЫЗЫЛ-ООЛ.

Арагачыларны — эш-хуузунуң судунче

Бистиң чуртувуста коммунизм тургузуушкунунга киришпейн, ниитилелге ажыктыг күш-ажыл кылбайн, маңгысталчак амыдырал-биле чурттап чоруур ийи-чаңгыс кижилер Чөөн-Хемчиктиң аныяктарының аразында-даа бар.

Ол районнуң Алдан-Маадыр көдәә Советинин девискәәринде чурттакчы Куулар Эрес-ооллуң назыны ам чәәрби хар чаа-ла ажып чоруур. Ниитиниң будурулгезинге мынчага дәәр ол барык киришпәән. Мурнунда оор херек ужун шиитпирлеш, бо чылдың чазынында хосталып чаныр келген соонда чеден ажыг харлыг адазынга катап-ла азырадып әгеләән. Ол ам совхоз аъдын мунуп алгаш, Алдан-Маадыр, Манчүрек аразынга малчыннар аалдары кезип, хөренгилеп арагалаарынга чанчыга берген. Мурнунда оор херек ужун шиитпирип чораан Куулар Бүрүнгүлей дәәрзи база-ла Эрес-ооллуң изинде кирген. Совхоз будурулгезинде ажылдавайн турар хирезинде-ле совхоз аъды мунгаш, аалдар кезип, оон арагалаар чоруу кымга-даа билдингир.

Манчүректиң бажында чурттап чоруур Ооржак Чолдак Дугар-оол, Ооржак Дыртый дәәр аныяк кижилер хуу өнчүүрек чорукче сундуккаш, боттарының арын-нүүрүн база-ла осхүүп, совхоз будурулгезинге ажылдаарындан ойталап келгеннер.

«Сүт-Хөл» совхозтуң Манчүректе малчыннары Сегбе, Хемер-оол дәәш өскелер-даа чазактың хоойлузун сагып әдербейн, боттарының кара-тураз-биле сүт арагазын белеткеп турар чорукту маңаа база демделгезе чогуур. Олар араганы кара-тураз-биле белеткәәш, үстүнде ышкаш ниитинин будурулгезинге ажыллавас, маңгысталчак амыыралдыг кижилеринин коллективтиг арагалаашкынын организастап турарлар.

Ындыг турда-ла совхозтуң дирекциязының, ында партия, профэвилел, комсомол организацияларының, Алдан-Маадыр көдәә Советтиң күүскомунуң талазындан малчыннар өртүзунга хоойлу-дүрүм таныдылгазын четпес организастап, кижизидилгелиг ажылды барык чорутпайн келгенге әлдептиг.

Ниитинин будурулгезинге ажылдавас, хуу өнчү сүрер, маңгысталчак амыыралдыг кижилерни кара тавынга салбайн, оларны эш-хуузунун судунга киирип, оларга удур демиселче хөй-ниитини организастаары негеттинип турар.

М. ТУЛДУЙ-ООЛ.

ЭСТЕТИКА ТЕМАЗЫНГА

(Уран-чечен кино-чуруктарның кижизидилгелиг ужур-дузазы)

Өзүп орар аныяк салгакчыларның моральдыг мөзүг-шынар талазы-биле ниити кижизидилгезинге, угаан-бодал талазы-биле хевирлеттинин тургустунарынга уран-чечен киноларның дәштинин болгаш улуг ужур-дузалын билир бис. Шынап-ла бедик идейлиг, эки мөзүлүг маадырларны бичии уруглар чүгле хөглеп сонуургаар әвес, харын оларның эки овур хевирлерин өттүнүп, аңаа дөмейлежирин күзеп, дыка-ла боданырдар. Ол болза, ханы утка-шынарлыг кино-чуруктарның өөреникчилерниң медерелинге дәштиг угаадылгазының күжү-дур. Коммунистиг партияга, ынак Төрәән чуртунга, маадырлыг совет улустуң хүн бүрүдеги күш-ажылын йөрәәп мактаарынга, ужуктыдыы көзүлбес октаргай делгемнерин чагырып ап турар делегейде деннел чок әрес-дидим совет космонавтларның маадырлыг ужудушкуннарынга турасказаткан киноларны, журналдар школачыларга әргим болгаш оларның сагыш-сеткилинден кажан-даа салдыкпас, уттундурбас. Ол ышкаш Октябрьның социалистиг Улуг революциязын өскүлүп үндүрериниге болгаш Ада-чурттун улуг дайынынга киржип, ок-боозун хөлга тудуп алгаш чаалажып, ханын төп турган бистин ада-өгбелеривистиң өлүм чок дүрүү-хевирлерин «Орус хуулгаазын» деп кайгамчык солуг кино-чуруктан улуг өөрүшкүүлде каргеннер. Чоокта чаа Самагалдай 11 чыл школазының әлдәди класстарының өөреникчилери боттарының башкыларының улуртулгазыбиле утка-шынар, идей-деннел талазы-биле партия Төп Комитединин дорт айтыышкынын өзугаар әдәчаартының кылдынган, ажылчын ангының маадырлыг шахтёржу ажыл-үүлезинге турасказаттынган «Улуг амыдырал» деп чаа кинону улуг хандыкшылдыг көрүп, оон утказын чугаалашканнар. Бо чижектиг кинолар уругларның сонуургалын калбартып, оларның үзел-бодалдарын, күзел-соруун байлып, күш-ажылдын, найыралдын, коллективтин күжүн бадыткап, бедик сагыла-чурумунга кижизидер.

Кино биле шин, база-ла бедик идейлиг, ханы утка-шынарлыг чечен чогаал ному ышкаш, уругларның угаан-бодалын сайзырадып, чүү әкил, чүү багайыл деп айтырыгны боттарының шиитпирләәринге, ону ылгап билириниге, дыл-домаан байлакшыдып хөгжүдериниге, төөгүлүг болуушкуннарны әскерип угаарынга әстетиктиг кижизидилгениң күчүлүг чепсәә болуп турар. Ынчалза-даа багай, кызыы утказалыг киноларны кижилерге кайы хире идейлиг когаралды чедирерин болгаш мещанчы чорук-тун хораны-биле чеже аныяк чүректерни кемдедип-кергеткенин бистер, башкылар, ада-нелер, бүгү төрелдер утпаалынар!

Утказының билдингирининг, угаазылгазының зайы-биле кино-чуруктар ангы-ангы темаларлыг. Ылаңгыя чөптүг чорук каржы үзел-бодалды, күш-ажылга чалгаа чорукту, шынчы бодал хоп-мегени ажып типлеп турарын айыткан кино-тоолдар уругларның сеткил-сагыжын хаара тудуптар.

Бистиң совет кино-тоолдарның бир онзагай утка-шынары чүүн-биле тайылбырлаттынын турарыл дәәрге, буянныг чүүл, ак-сеткил өжәәтен, бак чүүлду, бодалды ыяавыла типлеп, хөөп турарында.

Бо чайын бистиң школачыларывыс Самагалдайга «Оттук» деп тоолкинону көргеннер. Ынла бөлүүн, ядыы солдат әр боду ышкаш түренги кижилерге кандыг-ла бир арга-биле дуза чедирип, ылаңгыя бичии чаштарны кәәргеп, оларга чараш ойнаарактарны арбыны-биле харамнанмайн садып бәәрин ораллажып турар. А каржы-дошкун хаан, кадыны-биле төрәән уруун безин кара-кинданда кәәргел чокка хоругдап алган турар. Сөөлүнде баргаш, чонунга эки иргек, чаштарга ынак бөдүүн солдат тиилеп үнер, а хаанның чазый-чилби дузалакчылары, өмәәржиктери сотка олурганын өөреникчилер шын-на сеткили-биле, тынмайн-даа көрүп, сеткил ханып сонуургааннар. Маңаа школачының сеткилинге чаагай бодал, күзел ыяавыла тыптыры тодаргай-дыр. Мурнунда алгыржып-кышкыржып олурганнар безин шип-шимәән барганнар болгай.

Уругларга тааржыр, оларның назын-харынга утказы дүгжүп турар кино-чуруктарны көргүскеш, оон идейлиг утка-шынарын тайылбырлап берип, билбәән түүлдерин, болуушкуннарны тус-тус бөлүктеп тургаш угаадыры башкыларның, ада-целернин, хөй-ниитиниң буянныг хөрөәдир. Кандыг-даа кинону көрген болза, бичии уруглар оон маадырының чөптүг азы чөптүг әвес үүлгедиглерин билип чадап, мунчулуп чоруп бербес кылдыр дузалажыры ажыктыг.

Уругларга таарышпас азы 16 хар четпәәннерге көргүзери хоруглуг киноларже бичии өөреникчилер кандыг бир арга-биле олче шургуп кире бәәри дыка хоралыг. Бо фактыларны болдурбазы-биле кино үндүрер черлерге, клубтарга дежурный башкы кежәә ыяавыла турза чогууру эки-дир.

С. САНДЮ,
башкы.

КИНОТЕАТРЛАРГА

СЕНТЯБРЬ 22-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: Уругларга программалар 9.40, «Шуургандан күштүг» 10.40, 2.15, «Үш кадар ийи» 2, 4, 6, 8, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: Уругларга программалар 10, «Выборг талазы» 11.15, «Кижи-амфибия» 1.15, «Николас Никльбтиң ужуралдары болгаш чуртталгазы» 3.15, 5.15, 7.15, «Экваторнуң ол чарыында», «Николас Никальбтиң ужуралдары болгаш чуртталгазы» 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: Уругларга программалар 10, «Ёзулуг кижи дугайында тоожу» 12.30, «Чазыгга чедир ийи базым» 2.30, 4.30, 6.30, «Хойзингернин херээ», «Хойзингерниң дузалакчылары», «Чазыгга чедир ийи базым» 8.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Штепсель Тарапуньканы кадайландырып тур» 11.15, 1.15, «Бистиң бажыңывыста эр» (1, 2 сериялары) 3.15, 7.15 шактарда.

ЧАЙГЫ КИНОТЕАТРГА: «Багдадтың оору» 11, 1, «Ядыының чугаазы» 5, 7, 9 шактарда.

СЕНТЯБРЬ 23-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Черле танцылаар мен» 10, 12, 2, 4, 8, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Сөөлгү дюйм» 11.15, 1.15, «Үш кадар ийи» (делгем экранныг) 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Элдеп чажыт тывыш» 10.30, «Николас Никльбтиң ужуралдары болгаш чуртталгазы» 2.30, 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Бистиң бажыңывыста эр» (1-ги сериязы) 3.15, 7.15, «Бистиң бажыңывыста эр» (2-ги сериязы) 5.15, 9.15 шактарда.

Редактор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Шетинкин — Кравченко кулумчуу, бажын № 3. Телефоннары: Редакторнуң 24 — 63, редакторнуң орааларының 35 — 24, 25 — 38, идеология киллизинин 37 — 13; харыысалгалыг секретарьлың 23 — 35, көдәә ажыл-агый бүдүрүлгезинин болгаш партийжи амыдырал киллизинин 25 — 38, 23 — 54, улетпүр бүдүрүлгезинин болгаш партийжи амыдырал киллизинин 22 — 64, чагаа, ажылчын болгаш көдәә корреспондентилер база совет тургузуг болгаш амыдырал киллистеринин 21 — 27, иштики информация киллизинин 20 — 60, бухгалтерияның 31 — 75, корректорларның 21 — 47, солун келбейн барганда 32 — 75 телефонче долгаар.

ТС—00699. Культура министерствозунуң типографиязы